

De meisjes begonnen het graan in de zakken te scheppen.

„Opgelet met al die mudden, 'k zal je schokken, 'k zal je schudden!” schertste Wera.

„Dit om te warmen op de dekkleden, dit om te wannen in de wan”, regelde Pjotr het werk.

Gebruind door de zon, met lichte haren en zwarte wenkbrauwen begon hij hoe langer hoe meer op zijn vader te lijken. Meer in zijn stem en zijn houding dan door zijn uiterlijk. Zijn gebaren waren ingetogener geworden, en in zijn stem klonk steeds meer de rustige welwillendheid van Koezjma Bortnikow. Sommige schreven deze verandering aan zijn huwelijk toe, anderen aan de moeilijke tijd, die Pjotr tijdens de rechtzitting had moeten doormaken.

Voor de rechtbank was Pjotr zo beheerst en bezadigd opgetreden, dat hij iedereen voor zich had ingenomen, en de rechter had met het oog op zijn vrijwillige bekentenis en zijn schuldbesef een mild vonnis geveld en hem alleen maar een geldboete opgelegd.

Sedert de zitting waren nu al heel wat weken verlopen, maar niemand had Pjotr ook maar één enkele keer aangeschoten gezien. Zelfs op zijn trouwdag had hij, tegen de gewoonte, heel weinig gedronken.

„Petroenjka krijgt een aardje naar zijn vaartje”, zei Stepanida vol trots over de verandering in zijn optreden.

Walentina dacht onwillekeurig aan die woorden, toen ze zag, hoe zakelijk, rustig en weldoordacht Pjotr zijn brigade leidde.

Zij ging de korenschuur uit. Buiten spreidden de meisjes langs de muren dekkleden uit, de electromotor begon te zoemen, twee wanmachines begonnen te gieren, en het koren, door het lawaai en de beweging uit zijn slaap gewekt, kwam tot leven in de wervelende maalstroom.

In de zonnestralen schenen de korrels doorschijnender en lichter.

Walentina wist, dat in elke korrel, daar waar licht ingedrukt de nauwelijks zichtbare kiem een donker vlekje vormde, in licht en lucht het leven ontwaken zou. De wind van de motoren en de zonnescijn werden omgezet in groeikracht. Door het gedruis van de wanmachines opgeschrikt fladderden de zwermen roeken van de akkers op, en in een ogenblik zaten de bomen in de buurt vol leven van het geklapwiek en het drukke gedoe van de zwarte vogelzwerm.

„Een gewoel als op de markt!” merkte Walentina op. „Hoe staat het met het jarowiseren, Pjotr?”

„Klaar om te zaaien!”

„En wat hadden jullie gisteren voor een ruzie met Frosja over het zaaigoed?”

Wera keek geërgerd op en antwoordde voor Pjotr: „Het ging helemaal niet over het zaaigoed! Het koren was in orde, maar het was niet met gegranuleerde kunstmest vermengd! Daarom mochten we het van Frosja niet in de drilmachine doen! Ze hield de zak vast en afgelopen. Sinds die tractoriste is, is er niets met haar te beginnen!”

Pjotr kneep zijn ogen half dicht tegen de zon en grinnikte; je wist niet of hij het optreden van zijn jonge vrouw billijkte of afkeurde.

Nadat Walentina in tien minuten het nodige had afgedaan en zich vergewist had, dat met het zaaigoed alles in orde was, stapte ze in haar auto en reed verder.

Ze reed over de nieuwe weg, die dwars door het bos was aangelegd, waardoor de afstand tussen Oegreen en het MTS tot op een derde verkort werd.

„Ja, dit is de weg, die rechtstreeks naar Andrej's en mijn huiselijk geluk voert!” dacht Walentina en glimlachte onwillekeurig in zichzelf. „De moeilijkheden leken onoverwinnelijk, maar toen kwam het nieuwe MTS en

werden er nieuwe wegen aangelegd, en nu is alles zo eenvoudig alsof onzichtbare handen de hindernissen op zij geschoven hebben. De rit van huis naar het MTS duurt nu vijftig minuten. Dat is niet meer dan vele Moskouers nodig hebben om naar hun werk te gaan. Een verbazingwekkende wet, die ons leven regelt! Zo gauw we voor anderen iets goeds doen, komt dat onvermijdelijk ons zelf ten goede!"

Ze keek naar de kleverige blaadjes, die uit de knoppen barstten, en gaf zich aan zalige dromen over: „We moesten nu een kleintje hebben, nee, niet één, maar met een twee of drie! En ze moeten allemaal op Andrej lijken, zodat niet alleen Andrej bij mij is, maar ook een kleine Andrejka en een wat grotere Andrejka en een heel grote Andrej, die het zuivere evenbeeld van de echte is!"

Ze lachte zachtjes, zodat de chauffeur haar aankeek en vroeg: „Waarom lacht U, Walentina Alexejewna?"

„Zo maar. Mooi is het leven, Wanja! En wat een lente!"

Er waren nog maar weinig mensen op de akkers, maar overal klonk duidelijk hoorbaar in de ochtendstilte het gedreun van de tractoren. Aan beide kanten van de weg zag men de machines langzaam heen en weer rijden. Op de vijfde akker ontdekte Walentina een tractor, die stilstond en waaraan Nastja, Frosja en nog iemand zaten te prutsen. Walentina sprong uit de wagen en liep er naar toe.

„Wat is er aan de hand? Panne?"

Nastja antwoordde rustig: „O nee! tijd om de machine te verzorgen!"

Frosja zat gehurkt voor Nastja en keek haar innig en vol vertrouwen aan. In de regel maakte niemand indruk op haar en keek ze op iedereen neer, maar wanneer het iemand eenmaal was gelukt haar waardering te winnen, toonde ze zich gewoonweg een wonder van gehoorzaamheid, zachtzinnigheid en toewijding.

Nastja behoorde tot die weinige uitstekenden en had geen woorden genoeg om de gedisciplineerdheid, de nauwkeurigheid, ja, zelfs het „gouden karakter“ van de tractoriste te prijzen.

„Voor het nazien van de kogellagers moet een tractorist zich voorbereiden als een chirurg voor een zware operatie”, doceerde Nastja. Je kon zien, dat ze met plezier les gaf. Het van aandacht gloeiende gezicht van Frosja en de wijdropengesperde ogen van Ljonja, die de aanhang-apparaten bediende, deden haar zichzelf genoeg.

„Je mag nooit vergeten”, ging ze verder. „dat van de lagers het functioneren van de krukas afhangt en die is voor de tractor hetzelfde als wat het hart is voor de mens. Zorg bijtijds dat je een stuk zelfvet bij je hebt. schud dat goed uit, spreid het plat uit op de grond en leg de onderdelen van de machine daarop. Maak de tractor, dat hij glanst als de zon en er niet het geringste korreltje stof meer op te vinden is. Was je handen met zeep. Voor het schoonmaken van de onderdelen moet je gefiltreerde petroleum klaar hebben staan. Die er beter is als bronwater. Je moet de tractor met grote zorg behandelen. Hij zal het je honderdvoudig vergoeden. Ljonja, ga water halen; we zullen de tractor wassen.”

Walentina luisterde, onder de indruk van deze nauwkeurige aardige manier van lesgeven, in de vroege morgen op de akker.

Ze controleerde de diepte van het ploegen en de bedekking van het zaad, tot Wastil kwam. Begafte hij Jefimkin, de voorzitter van de kleine naburige kollektief „Jong-Zaad”. De akkers van die kollektief waren nu in de wig in de velden van de Eén-Mol-kollektief. Nastja richtte zich om en keek Jefimkin weinig vriendelijk aan.

„Daar heb je hem! Je hebt wat je wilt en nu heb je. Waarom moest die nu net in mijn kollektief komen? Hij is bij elkaar maar honderdvijftig hectaren en dat is niet

zeven wisselbouwakkers verdeeld. De akkers zijn zo smal, dat je bij het keren om je eigen ras moet draaien!"

Walentina wist zelf wel, dat die kolchos er slecht voorstond. Vóór ze in het MTS begon te werken, had ze over de ondoelmatigheid van kleine kolchozen nooit nagedacht, maar nu beschouwde ze hun bestaan als een ramp. Ze zag hoe tijd en brandstof verloren gingen om van het ene nietige akkertje naar het andere te rijden, om op de smalle velden te keren en doordat men met de vele voorzitters van de dwergkolchozen moest praten om alle mogelijke organisatie- en arbeidskwesties te bespreken.

„We moeten rondom de wisselbouwakkers stroken bos planten; maar hoe kan dat, als op het hele veld geen plaats is voor twee ordentelijke pijnen?" dacht ze wrevelig. Ze begreep de geprikkeldheid van Nastja volkomen, en de beide vrouwen keken Jefimkin onwillekeurig met tegenzin aan.

Deze was er al aan gewend, dat ze hem in het MTS niet mochten lijden. Hij kwam daarom dichterbij met een gezicht of hij inderdaad iets op zijn kerfstok had en begon innemend: „Nastasja Filippowna..."

„Het is al lang goed!" viel Nastja hem bars in de rede. „Vandaag zullen we jullie akkers ploegen; maar alles in één trek van jullie akkers naar die van de Eén-Mei! Later moeten jullie dan maar uitzoeken, waar jullie akkers eindigen en die van de Eén-Mei beginnen! Waarom zou ik veel complimenten met jullie maken!..." Ze wendde zich tot Wasili en vroeg op een heel andere toon: „Wat zeg je van de uitzaai, Wasili Koezjmitsj?"

Wasili controleerde de diepte van de voren en het toedekken van het zaad. Gehurkt bekeek hij met gebogen hoofd de voren, die als met een liniaal getrokken waren.

„Nu?" vroeg Nastja uitdagend.

Hij keek van onderaf naar haar op. Haar brede, blonde wenkbrauwen waren lichter dan haar gebruind gezicht.

Haar aan de zon gewende ogen knipperden niet in het voorjaarslicht, en haar open blik gaf haar gezicht een uitdrukking van beheerste stoutmoedigheid. Opnieuw keek Wasili langs de akker.

Zoals de feesttooi van een meisje dikwijls niet te onderscheiden is van haar natuurlijke schoonheid, zodat het moeilijk valt vast te stellen, waar het ene begint en het andere ophoudt, zo scheen ook Wasili de als met een kam bewerkte aarde met haar kaarsrechte voren, die op gespannen snaren leken, onscheidbaar van Nastja, en hij wist zelf niet of zijn uitroep: „Ach wat mooi!” op de akker sloeg of op Nastja.

De laatste tijd had zich de oude vriendschap tussen Wasili en Nastja nog meer verdiept. Ze droegen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor de toekomst van de kolchos, en elk van hen verheugde er zich over deze en geen andere medewerker te hebben.

„Wie is mij, afgezien van Doenjasjka natuurlijk, het dierbaarst in de kolchos? Nastja!” dacht hij.

„Nu, wat vind je?” herhaalde ze ongeduldig.

Het deed hem plezier, dat deze sterke, kalme vrouw zo ongeduldig op zijn oordeel wachtte, daarom aarzelde hij met zijn antwoord: „Zal ik haar een beetje plagen? Zal ik haar zeggen, dat het niet helemaal klopt?” Maar de uitzaai was zo prachtig, dat hij het niet over zijn hart kon krijgen Nastja te plagen.

Hij stond op, veegde met zijn zakdoek de aarde van zijn handen en antwoordde glimlachend: „Ga zo voort!”

„Een prachtig landje”, mengde Jefimkin zich in het gesprek. „Je moest ons de helft maar geven, dan hoeven de tractoristen ons niet meer scheel aan te kijken!”

„Een kleine wolk gaat naar een grote en niet omgekeerd. Kom bij ons, wij hebben er niets tegen.”

„Wat bedoel je met 'kom bij ons'?”

„Heel eenvoudig! Jullie akkers bij onze akkers en jullie weiden bij onze weiden. Het spreekwoord zegt: 'Grote

schepen hebben ruim water nodig'. Maar ik zeg: 'Een groot bedrijf heeft ruim land nodig'."

Hij deed alsof hij een grapje maakte en het eerste het beste zei, wat hem voor de mond kwam, maar Nastja merkte, dat de vluchtige, zijdelingse blik, die Jefimkin nauwelijks raakte, in werkelijkheid waakzaam en onderzoekend was.

„Aha, de hebzucht staat op je gezicht te lezen!” zei ze, deze blik op haar manier uitleggend.

Hij trok zijn donkere wenkbrauwen op, keek door zijn oogharen en staarde naar de bosjes in de verte en antwoordde losjes: „Hebzucht heeft hier niets mee te maken. Wat voor winst werpt hun bedrijf af? Wat voor voordeel kunnen ze ons brengen?”

Hij richtte zijn alweer lachende blik op haar en voegde er aan toe:

„Ik heb medelijden met die mensen! En ook met jou, Nastja! Ik zie hoe je je op die kleine akkers aftobt!”

Hij lachte nu recht in haar gezicht, alsof hij zeggen wou: „Aha, je wou me vangen, maar dat is je niet gelukt!”

„Het is me nooit opgevallen, dat jij zo medelijdend van aard bent!” antwoordde zij droogjes.

„Dat valt jou natuurlijk nooit op! Je weet niet half hoe goedhartig ik ben! Ik heb medelijden met iedereen en met jou, Nastja, in de eerste plaats!” gaf Wasili lachend ten antwoord.

Nastja, die hem beter kende dan wie ook, had de waarheid tamelijk goed geraden. Niet aan haar en niet aan Jefimkin dacht Wasili op dat ogenblik. Hem stonden de roodachtige leemlagen voor ogen, die als een smalle wig in de akkers van de Eén-Mei-kolchos binnendrongen en waarvan het grootste gedeelte tot de landerijen van „Jong-Zaad” behoorde.

Het was een bijzonder soort leem; de daaruit gefabriceerde bakstenen waren vóór het bakken al hard, en

klonken als gebrande klinkers. De vaklui uit het gebied hadden er zelfs monsters van naar Moskou gestuurd.

Sedert enige tijd liep Wasili met een nieuw idee rond. Hem stond een nieuwe, winstgevende onderneming voor ogen: hij wilde een electrisch gedreven, machinale steenbakkerij bouwen, die het hele district van stenen zou kunnen voorzien. Dit plan was eerst kort te voren bij hem opgekomen. Voorzichtigheidshalve had hij er tot dusver met niemand over gesproken, maar hij was al eens gaan kijken in het ravijn, waarin de begeerde schat lag, en had overlegd, waar de fabriek zou moeten staan en hoe die op het electrische net zou kunnen worden aangesloten. Hij wist nog niet, hoe hij het zou moeten aanleggen om de hand op de naburige leemgronden te leggen, maar terwijl hij iets als voor de grap tegen Jefimkin zei, dacht hij voor alles aan dit plan en aan de grote, roodachtige groeve, waar de boeren leem haalden voor eigen gebruik.

Ook Walentina begreep, dat zijn schijnbaar toevallig opgeworpen, scherpende woorden een diepere betekenis hadden, maar ze kon er niet achter komen welke. Zij zette haar weg voort en dacht er over na, terwijl zij op de verende zitting op en neer schommelde: „Akkers bij akkers, weiden bij weiden”, voor de grap gezegd, maar mogelijk! Moeilijk natuurlijk! Er zou een nieuw plan voor de wisselbouw gemaakt moeten worden, de boerderijen verbouwd... Moeilijk! Maar op den duur zal het waarschijnlijk mogelijk en noodzakelijk worden.”

Een tractorbrigade, die van de éne kolchos naar de andere reed, kwam haar tegemoet. Drie tractoren met aanhang-aggregaten ratelden achter elkaar voorbij. Op de eerste glansde een rode metalen vlag, een onderscheiding voor de beste prestatie. Op de laatste lag op de vrije zitplaats naast de tractorist een radio-zend-en-ontvangtoestel.

De brigade bracht niet alleen de machines naar de kolchos, maar tevens die wimpel, dat radiotoestel, de

propagandavlugschriften van het MTS en het tijdschema, in één woord de vernieuwing. Terwijl Walentina met de tractoristen een vluchtige groet wisselde, dacht ze: „Misschien zijn de mogelijkheid en de noodzakelijkheid er eerder, dan wij denken... Het leven streeft ons voorbij, en wij streven onze doelstellingen voorbij... Is dat nu al niet in de Eén-Mei-kolchos het geval? Hij is al onze plannen en verwachtingen voorbij gestreefd. En hoeveel nieuwe mensen zijn er in de kolchos en in het MTS niet naar voren gekomen!”

Ljoebomoedrow was uit zijn betrekking ontslagen en uit de partij gezet. De motorbrigade werd nu geleid door de jonge draaier Lobow. Binnen een maand zou Wysotski van zijn dienstreis terug zijn, en Walentina dacht met spanning aan de ontmoeting met haar vroegere leraar.

Als altijd was de ochtendrit van haar huis naar het MTS een uur van observeren en overdenken voor Walentina, en wanneer zij de poort binnenreed, was ze vervuld van onstuimige ideeën en wensen. De accumulator, die ze in zich omdroeg en die haar zenuwen met energie voedde, was volgeladen.

Het eerst ging ze altijd naar de dienst-centrale om het laatste rapport over het werk van het MTS op de vorige dag, dat voor zes uur in de morgen werd opgesteld, door te kijken.

Aan de gewitte muren van het grote, lichte vertrek hingen overal tabellen. Twee telefoontoestellen en een microfoon stonden op de schrijftafel. Daarvoor zat de dienstleider, die juist een radiogesprek voerde.

Het midden van de ruimte werd door een grote tafel ingenomen, waarop als een bont gekleurd kleed een kaart van het district lag uitgespreid. Walentina kende iedere uithoek van het district. Ze was in de Eén-Mei-kolchos opgegroeid, ze had in Oegreen de tien-klassenschool afgelopen, in de Molotow-kolchos had ze bij een vriendin gelogeed en ze was dikwijls op bezoek geweest bij een oom

in de kolchos Morgenrood en bij trektochten met de jonge pioniers had ze vaak langs de rivier gewandeld en op de heuvels geskied om te trainen voor de komsomol-cross-country. Wat ze in haar jeugd gezien had, kwam haar nu goed van pas. De bonte kwadranten op de tafel kregen leven en wekten in Walentina een menigte vertrouwde en prettige herinneringen. De talrijke reizen door het district, die ze de laatste maand had gemaakt, hadden haar kennis aangevuld met gegevens over het heden en de toekomst van het district. De plantengroei, het terrein, de bijzonderheden van de bodem, de wijze van bewerken en de mensen, die er woonden, dit alles zag ze duidelijk voor zich, terwijl ze op de gekleurde kaart keek. Het leek haar, alsof het land als een groen, blauw en geel veld voor haar ogen zacht in de wind golfde. Teder groende het winterkoren, rustig ademden de braaklanden onder de zon, de pijnbomen rekten zich naar de hemel, terwijl de bosrivieren hun donkere golven langs de moerassige oevers voerden. In kleine metalen kegeltjes stonden vlaggetjes op de kaart. Ze stelden de tractoren voor, en aan de kleuren van de vlaggetjes kon je zien of ze werkten, nagezien werden, of panne hadden. Walentina's onrustige blik zocht het eerst naar witte vaantjes, die panne of oponthoud betekenden.

„Geen enkel wit vaantje!” wou ze juist met een glimlach zeggen, toen ze plotseling één wit vaantje aan de rand van de kaart ontdekte. Ze nam het journaal en las de nog verse notitie: „6u.40. In de brigade nr. 4 zijn de zuigerstanglagers warm gelopen.”

„6u.55. De reparatiewagen is uitgereden.” De reparatiewagen werd in het MTS schertsend „Eerste Hulp” genoemd en de chefmonteur, die daarover de leiding had, werd „Professor Sklifosowski” genoemd naar de stichter van de beroemde ongevallendienst in Moskou. Deze bijnaam, die Walentina in omloop had gebracht, was zo ingeburgerd, dat sommige tractoristen per radio in alle

ernst om Sklifosowski vroegen, omdat ze dachten, dat de chef werkelijk zo heette.

Nadat Walentina het journaal doorgekeken had, ging ze naar de grafische voorstellingen, die aan de muren hingen. Daarop tekende de dienstleider dagelijks met liefde en ijver de kurven van de arbeidsprestaties, de stand van het tijdschema en de besparing op de brandstof aan. Aan die kurven kon je met één oogopslag zien of het MTS gewoon of koortsachtig werkte. Walentina zei voor de grap: „Ze zien er uit als de koortskurve, die de dokters bijhouden. Ze staan alleen op hun kop. Hoe gezonder ons MTS is, hoe hoger de kurven stijgen.”

Alles was in het MTS aanschouwelijk en overzichtelijk voorgesteld. Walentina kon, zo gauw ze de dienstkamer binnen-kwam, onmiddellijk overzien hoe de dag in het MTS verlopen was. Hier, waar alle draden samenkwamen, waar de beweging van ieder aggregaat nauwkeurig werd bijgehouden, kreeg men een indrukwekkend en volledig beeld van het gehele werk, en het MTS leek haar een echt agronomisch groot-bedrijf. Dozijnen machines reden op dit ogenblik langs nauwkeurig van te voren vastgestelde routes over duizenden hectaren land, bleven op nauwkeurig vastgestelde uren voor het verzorgen of om te tanken staan, strooiden nauwkeurig afgemeten centenaars koren in de bodem, en elk van hun bewegingen was doordacht, planmatig en overwogen. Daarom kwam Walentina graag in de dienst-centrale, en deze was haar trots en haar vreugde. En niemand deelde haar gevoelens zo volledig als de hoofd-dienstleider Witja Rebrow.

Voor de oorlog had hij de marineschool bezocht. Een zware verwonding had voor eens en altijd een eind aan zijn zeemansdromen gemaakt, maar hier in de dienst-centrale was hij opnieuw in zijn element. Hij richtte de dienst zo schitterend in, dat hij van eenvoudig dienstleider, die alleen maar de gebeurtenissen moest registreren,

tot de ogen en oren van het MTS uitgroeiende, tot een soort vertegenwoordiger van de directeur. Waarheen Prochartsjenko, Roebanow of Walentina ook reden, altijd gaven ze aan Witja op, waar ze te vinden waren. Welke gegevens je ook nodig had: over het brandstofverbruik, de normvervulling, de toestand van een tractor, Witja had alle gegevens bij de hand. Wat er in het MTS ook gebeurde, hij wist er altijd het eerst van en trof niet zelden zelf de eerste noodzakelijke maatregelen. Zijn maatregelen waren altijd zo weldoordacht en zo zakelijk, dat zowel Prochartsjenko als Roebanow en Walentina steeds vaker zeiden: „Witja zorgt er wel voor” en „Witja maakt dat wel in orde”.

Voor de brigades, die in afgelegen sectoren werkten, was Rebrow zo goed als de leiding van het MTS. De naam Witja kreeg in het district zo iets als een symbolische betekenis. Kolchosboeren, die Witja nog nooit van hun leven gezien hadden en niet eens zijn familienaam kenden, zeiden in alle moeilijke omstandigheden: „We moeten Witja opbellen.” Deze stelde zich dan met de nodige mensen in verbinding, loste met hun hulp de neteligste kwesties op en gaf de nodige orders direct door. Zijn daadkracht, vindingrijkheid en opmerkzaamheid maakten een zo grote indruk op de kolchosboeren, dat ze vaak in het MTS kwamen en vroegen: „Wie van jullie is nu eigenlijk die Witja? Het hele district spreekt over hem! Het is maar 'Witja, Witja uit het MTS'! Hij heeft ons ook uit de moeilijkheden geholpen; maar hoe hij er eigenlijk uitziet, daarvan hebben we niet de minste notie!”

Walentina kende Rebrow van kindsbeen af, ze was met hem bevriend en vond haar hoofd-dienstleider een waar juweel.

„Hallo zesdel!... Hallo zesdel!” riep Witja in de microfoon. Het knetterde in de luidspreker, alsof er ergens in de lucht elektrische ontladingen plaatsvonden.

„Hallo zesde!”

„Hier zesde, dienstleider!”

„De reparatiewagen is uitgereden en kan binnen twintig minuten bij jullie zijn. Onderdelen heb ik meegegeven. Haal tijdens je schaft de verloren tijd in. Sein van avond, hoeveel er gepresteerd is.”

„Jij hier, Walentina Alexejewna?” zei Roebanow, die het vertrek kwam binnenzeilen. Hij was boos en lachte tegelijk. „Stel je voor, wat die zich veroorloofd hebben! Eindelijk hebben we de uitzaaiplannen uit het gebied ontvangen, maar als je het over de dorpsowjets omslaat... dan moet de dorpsowjet van Tsjernoecho 8600 hectaren braakland omploegen! En je moet weten, dat er in de hele gebied van die Sowjet niet meer dan 7000 hectaren te vinden zijn. Ik heb er over nagedacht, waar ze toch wel die andere 1600 vandaan gehaald kunnen hebben! En daar blijkt, dat ze de meerjarige voedergewassen bij het braakland gerekend hebben!” Roebanow lachte, maar zijn zigeunerogen bleven boos kijken. „Bovendien is hun plan helemaal niet op de wisselbouw afgestemd. Maar daar maken ze zich helemaal geen zorgen over! Ze hebben er wat op gevonden! Die lui zijn niet op hun achterhoofd gevallen! Ze hebben bij het plan een uittreksel uit een besluit gevoegd, waarin ze ten strengste verbieden de wisselbouwcyclus te doorbreken. Om de kool en de geit te sparen! Wat een slimmerds!”

„Dat is niet de eerste keer, dat ze ons zo iets leveren!” Walentina schoof geërgerd de rekenborden op zij, stootte tegen een karaf, het water golfde over de tafel en spiegelde vrolijk bewegende zonneplekken op de muur. „In het Gebiedsbestuur schuiven ze de schuld op het ministerie. Weet je, Roebanow, ik heb er grondig genoeg van!” Ze zei het op een toon, alsof ze meteen met alle misstanden en ongerechtigheden in de wereld zou afrekenen. Roebanow en Witja keken haar nieuwsgierig aan. „Ik zal een brief aan de 'Prawda' schrijven! Het zal een

lange brief worden, van een MTS-agronoom over haar ministerie en over het plan."

De secretaresse kwam binnen met het ontwerp voor het propaganda-vlugschrift, dat tweemaal in de week onder de brigades werd verspreid. Walentina keek het door.

„Hoe vind je het?" vroeg Roebanow.

„De kop is goed: 'Akkerbouwers en tractoristen zijn verbonden door dezelfde oogst, hetzelfde doel, hetzelfde lot'. Ook het artikel is goed, alleen het opschrift deugt niet: 'Wederzijdse hulp der tractoren- en akkerbouwbrigades bij de reparatie van de inventaris van de kolchos'. Ontzettend!"

„Ja, dat klinkt slecht", stemde Roebanow toe. „Als we nu eens eenvoudig schreven: 'Hoe de tractoristen de eggen en zaaimachines van de kolchos gerepareerd hebben?'"

„Dat is beter!"

„Willen jullie wel eens gauw maken dat je wegkomt!" riep Witja onvriendelijk. „Hebben jullie geen eigen werkkamer?"

De overmatige liefde van de MTS-mensen voor z'n dienstcentrale werkte al lang op Witja's zenuwen. Iedereen werd door dat ruime vertrek aangetrokken, waar men het nieuwe tempo en het nieuwe elan van de kolchos het sterkst voelde. Bij iedere gelegenheid en onder allerlei voorwendsels kwamen de mensen binnen en Witja moest zich met hand en tand tegen die bezoeken verzetten, omdat hun overdreven voorliefde voor zijn werkkamer hem stoorde.

Roebanow en de secretaresse gingen gehoorzaam weg. Walentina ging aan tafel zitten en begon het laatste dagrapport te bestuderen. Maar ze kon haar gedachten er niet bij houden, de gebeurtenissen en problemen van de huidige dag namen haar te veel in beslag. De omvang en het gespannen, hoewel ongelijkmatige, rhythme van het werk eiste van Walentina dat ze zich

een duidelijk overzicht zelfs van de verst verwijderde sectoren verschaft. Het was niet meer voldoende naar de akkers te rijden, de voorbereidingen van de uitzaai te controleren, plannen te maken en contracten met kolchozen te ondertekenen. Ze moest de mensen organiseren, iedere waardevolle verbetering, die ergens op een verre, in het bos verloren akker opdook, dadelijk opmerken, verder ontwikkelen en ze tot gemeengoed van het hele MTS maken. De brief aan de „Prawda” en het artikel in het propaganda-vlugschrift waren even onmisbare onderdelen van haar activiteit als de controle op het ploegen en zaaien.

Over het rapport gebogen dacht ze aan Nastja en haar ochtendles op de akker. Bij lange na niet alle oude tractoristen gaven de jeugd zo nauwkeurig en liefdevol les. Hoe kon Nastja's ervaring aan iedereen doorgegeven worden? Want dat was noodzakelijk. Er hing veel van af. Maar nu, tijdens de uitzaai, kon je onmogelijk alle tractoristen uit het district bij elkaar halen! Dus moest ze dat door middel van de vlugschriften doen, de agitators instrueren en zich met de districts-krant in verbinding stellen! En het artikel van vandaag in het vlugschrift...

Tractoristen hebben de door paarden getrokken zaaimachine van een akkerbouwbrigade gerepareerd. Op zichzelf een onbetekenend feit, maar het getuigt van een diepgaand en belangrijk proces, de nauwere aaneensluiting tussen de kolchozen en het MTS. Het was haar, Walentina's, taak dit proces in de hand te houden en het dagelijks met tact te leiden. En dan weer een vraag van een andere aard: de inrichting van kleine woonwagens voor de tractoristen. Hiervoor was het nodig Prochar-tsjenko in de arm te nemen. Ze betrapte er zich op, dat haar gedachten van de hak op de tak sprongen, en ze ergerde zich daarover.

„Ik wil in het MTS rythme en organisatie invoeren, maar ik kan mijn eigen gedachten niet eens organise-

ren. Alles op zijn tijd... Van zes tot half zeven moet ik het dagrapport bestuderen." Ze verdiepte zich in de getallen.

In het dienstlokaal heerste stilte. En Walentina voelde de kalmerende invloed er van als van een lauw bad. De stilte en de rust waren het bewijs, dat het leven op de akkers glad en gelijkmatig verliep, dat de machines zonder panne of oponthoud reden, volgens de tijdschema's en dat het contact tussen akkerbouwers en tractoristen niet onderbroken werd.

Walentina kon niet lang van dit verleidelijke beeld van rhythmisch en ongestoord werk op de akkers genieten, want onverwachts verbrak een toornige vrouwenstem de vrede in het vertrek: „Dienstleider, dienstleider, dienstleider!” klonk het vertwijfeld in de luidspreker. „Voor de duivel, Witja, waar zit je?!” zo ongeduldig kon alleen Frosja schreeuwen.

„Hier de dienstleider. Met wie?”

„De negende! Dienstleider Witja, ik sta al acht minuten stil. De kolchos brengt geen zaaigoed aan! Dienstleider Witja, telefoneer met het bestuur, zeg ze daar, dat de tractor op de akker stilstaat, zeg ze met een paar hartige woorden, dat als ze binnen vijf minuten geen zaaigoed aanvoeren, ik ze met mijn rupsbanden verpletteren zal! Op mijn erewoord! Dienstleider Witja...”

„Hou op met je geschreeuw! Wacht aan de microfoon! Komt in orde!”

Witja nam de telefoon op.

„Eén-Mei!” Hij kreeg meteen aansluiting, want bij verordening van Andrej had de dienstcentrale voorrang bij het telefoneren. „Kameraad Bortnikow, asjeblieft! Kameraad Bortnikow, er staat een tractor op de akker stil, omdat er geen zaaigoed aangevoerd is. Stuur onmiddellijk zaaigoed. Binnen de tien minuten. Ik stel U daar persoonlijk aansprakelijk voor! Redt U het niet binnen de tien minuten? Binnen de twintig? Goed. Ik neem de tijd

op en zal het controleren. Vergeet U het niet, de tractor staat stil!"

Dadelijk na dit gesprek met Bortnikow riep hij in de microfoon:

„Negende, negende!"

„Hier de negende!" antwoordde een toornige, door tranen verstikte stem.

„Ik heb met Bortnikow gesproken, het zaaigoed is er binnen twintig minuten."

„Witja, Witja, kijk ze op de vingers, vertrouw ze niet! Witja, Witja, dienstleider Witja, zeg tegen ze, dat de tractor op de akker stilstaat."

„Dat weet ik! Schreeuw niet zo. Het komt in orde!"

„De tractor staat op de akker stil!" Deze alarmkreet deed Walentina goed. Het was nog niet zo lang geleden, dat de tractoren uren lang stilstonden en de tractoristen in afwachting van de reparatiewagen lui in het zonnetje lagen! En nu: een oponthoud van een paar minuten, en de tractoristen jammeren door de radio, en hun kreet: „De tractor staat op de akker stil!" klinkt als een SOS van een schip in nood.

Walentina's gezicht lichtte onwillekeurig op onder een glimlach. Ze legde haar arm om Witja's brede schouders, streelde zijn kuif en zei:

„Witjenka, het gaat bij ons bijna toe als in een grote fabriek!"

Maar Witja imponeerde een andere vergelijking: „De manier van werken van de marine, Walja!" lachte hij.

Terwijl Walentina in de dienstcentrale zat en zich over Witja's werk verheugde, liep Frosja om haar tractor heen en stapelde op het hoofd van haar man, de akkerbouwbrigadier Pjotr Bortnikow, alle mogelijke en onmogelijke verwensingen:

„Zijn lever zal verdrogen, de schurft zal ie krijgen!"

Je durft niet eens te niezen om niet op het tijdschema achter te komen, maar zij, zij steken geen vinger uit om het zaaigoed aan te voeren. Ik zal hem op zijn nummer zetten, getrouwd of niet getrouwd! Hij zal me nog leren kennen! Ljonetsjka, geef me een stuk papier!"

Ljonja gaf haar papier, en zij schreef, terwijl ze de bestuurdersstoel als onderlegger gebruikte, met grote letters:

„P r o c e s v e r b a a l.

Hierbij wordt geconstateerd, dat de tractor door de schuld van de nalatige akkerbouwbrigadier Pjotr Bortnikow vertraging heeft. Ik verzoek het kolchosbestuur hem ter verantwoording te roepen, opdat de anderen daaraan een voorbeeld zullen nemen.

Eigenhandig ondertekend door de tractoriste

Jefrossinja BORTNIKOWA."

Er reed een auto langs de akker, en Frosja, die bijna verging van ongeduld, vroeg de chauffeur, die ze kende, haar naar de Eén-Mei-kolchos te brengen.

„Als ik onderweg de vracht zaaigoed tegenkom, ga ik terug, maar als ik die niet tref, dan zal de leiding wat te horen krijgen!"

Het zaaigoed werd juist opgeladen, toen de van woede schuimende Frosja de korenschuur kwam binnenstormen.

„Wie van jullie is de brigadier Pjotr Bortnikow?! Waar zit hij? Hier met hem!"

„Nou, nou, nou...", begon Pjotr, die door haar geschreeuw helemaal beteuterd was.

„Je 'Nou, nou, nou' kun je op je hoed steken! Saboteer je mijn brigade? De tractoristen zitten dag en nacht aan het stuur, eten en slapen niet, zorgen voor jullie land, maar jullie steken geen vinger uit om het zaaigoed op tijd aan te voeren!"

Pjotr verbleekte en klemde de tanden op elkaar: „Ik moet m'n mond houden”, dacht hij. „Als ik loskom, ga ik zo lasterlijk vloeken, dat de muren er van daveren of... of ik zal dat satanase wijf, er eentje verkopen!..”

Zijn bleekheid en zijn beheersing ontnuchterden Frosja: „Nachten lang slapen we niet...”, ging ze al iets rustiger voort. „Je weet hoe Walentina achter het tijdschema heen zit! Waarom moet ik door jouw schuld het haasje zijn?”

Pjotr trok zwijgend zijn horloge uit zijn zak en hield het zijn vrouw voor: „Kwart voor zeven.”

„Nou en?”

„Je hebt gezegd, dat je volgens het tijdschema precies om zeven uur op de tweede akker met zaaien zou beginnen. Precies om zeven uur zal het zaad er zijn.”

„En als de tractoristen al 's nachts op het tijdschema voorgekomen zijn?”

„Hoe kan ik dat weten?”

„Dat moet je weten! Nastja heeft je gezegd, dat er altijd een voorraad zaaigoed op de velden moet zijn! Nastja heeft verordend, dat je altijd van te voren zaaigoed moet aanvoeren!”

„Dat hebben we de hele tijd ook gedaan! Maar er is gisteren een zaaimachine kapotgegaan, en dat heeft veel oponthoud gegeven.”

„Wat gaat mij jullie zaaimachine aan? Mij interesseert alleen maar of ik zaaigoed krijg en daarmee basta! Moet ik mijn hoofd ook nog over jullie zaaimachine breken?”

„Ik laat me scheiden”, dacht Pjotr. „Zo waar als ik leef, ik laat me scheiden.” Maar dat was maar om zichzelf te troosten; want toen hij naar het ronde blozende gezicht van zijn vrouw keek, naar haar kinderlijke, dunne, goudglanzende wenkbrauwen en haar verschillend gekleurde ogen, voelde hij, zelfs op dit ogenblik, waarop hij haar het liefst een pak slag had willen geven, hoeveel

hij van haar hield. „Vroeger had men eenvoudig gezegd, ze is een heks en haar naar de wonderdokter gebracht; maar wat moet je nu met zo een beginnen?”

Hij kon zich het leven met een andere vrouw niet voorstellen. Ofschoon Frosja een onmogelijke natuur had, was ze ook onuitputtelijk vrolijk, energiek en bij de pin-ken. Ze zat nooit bij de pakken neer, kon nooit stilzitten, wist van geen verveling, en niemand zou zich ooit met haar vervelen. Om haar heen kookte en wervelde het leven. Ze vond voor iedereen bezigheid en sleurde allen mee in haar drang naar daden.

„Pas op, Pjotr, als je me ontrouw wordt! Dan zul je wat beleven!” had ze hem eens schertsend gedreigd.

„Ik heb met jou alleen mijn handen al vol, ik krijg geen tijd om naar een ander te kijken!” had Pjotr lachend geantwoord, maar grap of geen grap, hij wist heel goed, dat geen andere vrouw Frosja zou kunnen vervangen. Als hij ruzie met haar had gehad, probeerde hij vaak om zich Tatjana of Wera in haar plaats voor te stellen, maar liet die gedachten meteen weer varen.

„Of ik zou aan de drank raken, of alle vrouwen nalopen, of er van verveling van doorgaan. Nee, buiten Frosja kan niet één me bekoren, en ik zou met geen andere willen leven!”

Sinds Frosja tractoriste was, was ze nog veel erger geworden. Al vóór ze naar de cursus was gegaan, had ze iedereen vanuit de hoogte bekeken en met verachting gezegd: „Akkerbouwer! is dat nou een beroep? Je reinste achterlijkheid!”

Toen ze van de cursus was teruggekomen, waar ze meteen twee beroepen tegelijk geleerd had, tractoriste en combinebestuurster, was ze zo eigenwijs geworden, dat Pjotr's huiselijk leven een ware hel werd. De situatie was ernstig. Scheiden wilde hij niet, maar het samenleven was onverdragelijk. Het ergste was, dat hij haar ook anders kende, zachtmoedig, toegewijd en vrolijk. Zo

gedroeg ze zich in de zeldzame mooie ogenblikken en zo was ze altijd in de omgang met diegenen, waar ze tegen opzag: met Nastja, Awdotja en Walentina. Voor Pjotr was er maar één uitweg uit deze moeilijkheid. Hij moest zich ten opzichte van haar een zelfde autoriteit verwerven en haar bewijzen, dat hij haar meerdere was in bezadigheid, verstand en ervaring. Pjotr begreep dit, en als tegenwicht tegen het doldrieste karakter van zijn vrouw dwong hij zich tot bedachtzaamheid en kalmte en soms stelde hij tegenover haar temperamentvolle uitbarstingen zijn onverstoorbare zelfbeheersing, al moest hij dan ook zijn tanden op elkaar klemmen.

Triomferend hield Frosja haar man het proces-verbaal onder de neus.

„Daar!”

Hij las het op z'n gemak door. Toen zei hij met nadrukkelijke kalmte: „Dat erken ik niet.”

„Hoe zo, erken je dat niet?”

Wasili verscheen op de drempel. Frosja liep op hem toe en attaqueerde hem meteen:

„Wasili Koezmitsj, je brigadier veroorlooft zich vrijheden!”

„Wasili zal haar wel op haar nummer zetten”, dacht Pjotr. „Zij heeft respect voor hem. Ze heeft zich al een paar keer in de vingers gesneden!”

Met één voet op de weegschal en met gefronste wenkbrauwen las Wasili het proces-verbaal. Frosja en Pjotr stonden tegenover elkaar en leunden alle twee tegen het hoge tussenschot van de schuur. De meisjes van de jeugdbrigade staarden hen nieuwsgierig aan. Ze hadden medelijden met hun brigadier, zij waren kwaad op Frosja en ze verheugden zich over de onverwachte scène.

„Wat is dat nu, Pjotr? Een proces-verbaal!” zei Wasiii verwijtend.

Pjotr vertrok geen spier: „Ik erken het niet!”

„Waarom niet?”

„Ik heb hun tijdschema hier, daar staat, dat ze om zeven uur op de tweede akker met het zaaien moeten beginnen. Voor zevenen zou ik haar van zaaigoed hebben voorzien.”

„Maar als we op het tijdschema voor zijn? Mag dat niet meer?”

„Maar hoe moet ik weten, dat ze op het schema voor zijn?”

„Dat moet je weten”, antwoordde Wasili.

Pjotr had vast gedacht, dat Wasili zijn partij zou kiezen. Wie moet de kolchosleden in bescherming nemen, als de voorzitter dat niet doet? In het algemeen moest je op je tellen passen met die tractoristen, maar in dit geval twijfelde Pjotr niet, dat hij in zijn recht stond. Wasili's houding verbaasde hem en maakte hem kwaad.

„Niet zo haastig, broertjelief!” barstte hij los. „Je hebt nog geen televisietoestel voor me gekocht, zodat ik op vier kilometer afstand kan zien, wat er gebeurt!”

„En waarom ben je vanmorgen niet op de akker geweest? Waarom hebben de andere brigadiers en ik wel tijd om bij zonsopgang op de akkers te gaan kijken? Als je dat gedaan had, dan zou je geweten hebben, wat er aan de hand was.”

„Ik ga 's morgens vroeg altijd naar het land. Alleen vandaag niet, omdat ik mijn kapotte zaaimachine moest repareren...”

„Dat is geen afdoende verontschuldiging, vriendje. Het proces-verbaal zullen we moeten ondertekenen.”

Wasili herinnerde zich heel goed de vergadering van het partij-actief in de montagehal en het gesprek dat hij daar met Nastja had gehad over het wederzijds niets door de vingers zien. Hij was een man van zijn woord. Hij ondertekende het proces-verbaal en gaf het aan de triomferende Frosja terug. Pjotr rukte van woede een zak zo

heftig van zijn plaats, dat het graan er uit vloog. Wasili kreeg medelijden met zijn broer.

„Niets aan te doen, Petroenja. Door onze schuld is er vertraging ontstaan, dat is een feit. Wie achterblijft, heeft altijd ongelijk.”

Intussen hurkte Frosja, opgewonden door haar succes, naast de weegschaal en krabbelde ijverig iets op een stukje papier. Ze gaf het aan Wasili, deze fronste zijn voorhoofd:

„Wat is dat nu weer?”

„Nog een proces-verbaal!”

Frosja had er klaarblijkelijk de smaak van te pakken gekregen. Met één overwinning niet tevreden, wilde ze meteen een tweede.

Wasili nam het papier aan.

„Hierbij wordt er op gewezen, dat gisteren om vier uur 's namiddags in de jeugdbrigade van de Eén-Meikolchos een zaaimachine met paardentrekkracht een half uur oponthoud heeft gehad”, las Wasili. Hij staarde Frosja zwijgend aan, op zijn voorhoofd verscheen een rode vlek.

„Wat heeft dat met het MTS te maken? Het gaat toch niet om een tractor, maar om een zaaimachine van de kolchosbrigade! Wat gaat dat jou of het MTS aan?”

Zelfs de anders zo vreedzame Wera Jasnewa kon het niet langer verdragen: „Dat is nou werkelijk het toppunt! Commandeert Frosja dan onze hele kolchos? Hou jij je maar bij je tractor! Wat verbeeld je je eigenlijk wel, dat je ons de les leest? Laat onze zaaimachine met rust en steek je neus niet in zaken, die je niets aangaan!”

„Hebben jullie een contract met ons gesloten of niet?” Frosja schudde zo heftig haar hoofd, dat het voor Wasili's ogen begon te duizelen door haar bonte hoofddoek, haar bont gekleurde ogen en haar blonde pijpekrullen. „Hebben jullie je in het contract verplicht de uitzaai op de zesde akker met de paardenzaaimachine zo gauw mo-

gelijk af te doen, of niet? Ik doe mijn uiterste best, dat jullie kolchos vijftieng dubbele centenaars van de hectare kan binnenhalen, maar jullie staan uren lang stil, zodat er bij het oogsten bergen koren te weinig zullen zijn! Nee, ik laat door jullie mijn werk niet verknoeien! Dan heb je de verkeerde voor!"

Wasili ging op de weegschaal zitten en las nog een keer aandachtig het krabbeltje van Frosja door. Het liefst had hij die feeks bij haar kladden gepakt en de graanschuur uitgesmeten. „Als je haar haar zin geeft, gaat ze in alle hoeken en gaten rondsnuffelen en over iedere kleinigheid een proces-verbaal schrijven! In zo'n groot bedrijf is er altijd wel iets te vinden. Niet alleen aan de brigadiers, maar ook aan de voorzitter zal ze geen draad heel laten. Er uit smijten moest je dat duivelse wijf, zodat ze weet waar ze aan toe is!"

Niettegenstaande zijn gramschap tegen Frosja kon hij er niet onderuit zichzelf te bekennen, dat ze gedeeltelijk gelijk had. „Als je Frosja's geschreeuw en brutaliteit er buiten laat en de zaak op de keper beschouwt, dan is het misschien wel goed, dat de tractoristen zich met alle onderdelen van het bedrijf bemoeien. Van partijstandpunt bezien is dat papiertje hier in mijn handen helemaal niet zo gek."

Een ogenblik zat Wasili zwijgend op de weegschaal. Hij werd tussen tegenstrijdige gevoelens heen en weer geslingerd: zijn geprikkeldheid over Frosja's optreden en de wens om het voorval van het partijstandpunt te bezien. Dit laatste kreeg tenslotte de overhand. Opnieuw dacht hij aan de vergadering in de montagehal, overwon zichzelf en ondertekende het proces-verbaal met zo'n woede, dat de punt van zijn potlood afbrak.

„Goed. Ik aanvaard ook dit proces-verbaal. Zie je, brigadier, hoeveel tekortkomingen: de tractor heeft vertraging, en gisteren is er een zaaimachine uitgevallen..."

Pjotr zweeg, maar de meisjes kwamen in koor voor hem op:

„Waarom vit U zo op onze brigadier?”

„Het beste paard struikelt wel eens!”

„Wij zullen het voor Pjotr opnemen! Voor ons is hij een goede brigadier! Waarom scheldt U hem dan zo uit, oom Wasja?”

„Moet ik er misschien op wachten, tot hij een slechte brigadier is geworden?” weerde Wasili vrolijk af. „Een goede brigadier, maar hij is tekort geschoten. Weet je, ik eis van een goede brigadier meer dan van een slechte!”

Frosja klauterde met een overwinnaarsblik op de vracht zaaigoed.

Tot de middag ging alles goed. Op een stuk wit papier, dat in een lijst achter glas aan de tractor hing, stond de rijroute en het tijdschema. In alles was voorzien, alles was aangegeven: waar en met welk tempo de tractor moest werken, waar hij moest tanken en zaaigoed innemen.

De zakken koren stonden op nauwkeurig vastgestelde plaatsen aan het eind van de voren. Twee vaten water stonden aan de randen van de akker. De voren waren zo uitgezet, dat de keerpunten op zachtglooiende, bijna vlakke plaatsen lagen. Beide drilmachines werkten zonder haperen. Het halve veld was al ingezaaid en met gelijkmatige, rechte voren doorsneden, alsof iemand de aarde zorgzaam met een kam bewerkt had. Frosja keek van tijd tot tijd op haar horloge om te controleren of ze zich aan het tijdschema hield, want dit was een ijzeren wet. Het nieuwe horloge glansde in de zon, en Frosja's stemming was uitstekend.

„Vandaag zal ik opnieuw op het tijdschema voorkomen”, dacht zij. Prochartsjenko had gezegd: „Kom maar eerst eens met een oude machine op het tijdschema voor,

dan krijg je na een week een nieuwe." In haar verbeelding hoorde ze al de lof, die haar zou worden toegezwaaid: „Dat is me nog eens een meid", zouden ze zeggen. „De jongste tractoriste van het hele MTS, maar ze blijft niet achter bij de duizenders*! Geen enkele vertraging heeft ze, geen enkele panne! Of het nu bij het ploegen is of bij het zaaien, bij het zingen of bij het dansen, ze is altijd de beste van allemaal! De beste tractor moet ze hebben als beloning!" Onder het werk zong ze brokstukken van vermetele, vrolijke liederen, zodat de roeken verschrikt opvlogen. Ze rekende in gedachten uit, hoeveel tijd ze op die vlakke keerpunten uitspaarde: „Op elk keerpunt, dat ik met een korte draai maak, kan ik twintig seconden uitsparen. In elke werktijd keer ik minstens honderdvijftig maal, dat maakt tegen de drie duizend seconden. Dus alleen op de keerpunten loop ik een uur in. Ik kom ongeveer een uur op het tijdschema voor!"

Het werk verliep zo glad, dat niet alleen Frosja er helemaal in opging, maar ook Ljonja en Wera, die de drilmachines bedienden. Wera was zelfs geneigd Frosja de processen-verbaal en de ruzie in de korenschuur te vergeven, want ze zei tegen zichzelf: „Frosja is niet alleen rap in het schelden, maar ook in het werk. In een ommezien is het halve veld al bezaaid."

Plotseling stopte het gelijkmatige ronken, de tractor maakte verontrustende geluiden en reed langzamer.

„Hij trekt niet! Er is iets niet in orde", zei Frosja en, om haar helpsters te kalmeren. „Ik heb het zo weer in orde! Bij mij staat hij niet lang stil!"

De tractor begon werkelijk weer normaal te werken, maar na een kwartier bleef hij voor goed staan. Frosja sprong op de grond.

* Met „duizenders" worden bedoeld de tractoristen-vernieuwers van de productie, die in het zomer-seizoen het plan voor het bewerken van de bodem overtreffen (die bij een norm van 300-500 hectaren ongeveer 1000 of zelfs 1000 hectaren bewerken).

Pjotr zweeg, maar de meisjes kwamen in koor voor hem op:

„Waarom vit U zo op onze brigadier?”

„Het beste paard struikelt wel eens!”

„Wij zullen het voor Pjotr opnemen! Voor ons is hij een goede brigadier! Waarom scheldt U hem dan zo uit, oom Wasja?”

„Moet ik er misschien op wachten, tot hij een slechte brigadier is geworden?” weerde Wasili vrolijk af. „Een goede brigadier, maar hij is tekort geschoten. Weet je, ik eis van een goede brigadier meer dan van een slechte!”

Frosja klauterde met een overwinnaarsblik op de vracht zaaigoed.

Tot de middag ging alles goed. Op een stuk wit papier, dat in een lijst achter glas aan de tractor hing, stond de rijroute en het tijdschema. In alles was voorzien, alles was aangegeven: waar en met welk tempo de tractor moest werken, waar hij moest tanken en zaaigoed innemen.

De zakken koren stonden op nauwkeurig vastgestelde plaatsen aan het eind van de voren. Twee vaten water stonden aan de randen van de akker. De voren waren zo uitgezet, dat de keerpunten op zachtglooiende, bijna vlakke plaatsen lagen. Beide drilmachines werkten zonder haperen. Het halve veld was al ingezaaid en met gelijkmatige, rechte voren doorsneden, alsof iemand de aarde zorgzaam met een kam bewerkt had. Frosja keek van tijd tot tijd op haar horloge om te controleren of ze zich aan het tijdschema hield, want dit was een ijzeren wet. Het nieuwe horloge glansde in de zon, en Frosja's stemming was uitstekend.

„Vandaag zal ik opnieuw op het tijdschema voorkomen”, dacht zij. Prochartsjenko had gezegd: „Kom maar eerst eens met een oude machine op het tijdschema voor,

dan krijg je na een week een nieuwe." In haar verbeelding hoorde ze al de lof, die haar zou worden toegezwaaid: „Dat is me nog eens een meid", zouden ze zeggen. „De jongste tractoriste van het hele MTS, maar ze blijft niet achter bij de duizenders*! Geen enkele vertraging heeft ze, geen enkele panne! Of het nu bij het ploegen is of bij het zaaien, bij het zingen of bij het dansen, ze is altijd de beste van allemaal! De beste tractor moet ze hebben als beloning!" Onder het werk zong ze brokstukken van vermetele, vrolijke liederen, zodat de roeken verschrikt opvlogen. Ze rekende in gedachten uit, hoeveel tijd ze op die vlakke keerpunten uitspaarde: „Op elk keerpunt, dat ik met een korte draai maak, kan ik twintig seconden uitsparen. In elke werktijd keer ik minstens honderdvijftig maal, dat maakt tegen de drie duizend seconden. Dus alleen op de keerpunten loop ik een uur in. Ik kom ongeveer een uur op het tijdschema voor!"

Het werk verliep zo glad, dat niet alleen Frosja er helemaal in opging, maar ook Ljonja en Wera, die de drilmachines bedienden. Wera was zelfs geneigd Frosja de processen-verbaal en de ruzie in de korenschuur te vergeven, want ze zei tegen zichzelf: „Frosja is niet alleen rap in het schelden, maar ook in het werk. In een ommezien is het halve veld al bezaaid."

Plotseling stopte het gelijkmatige ronken, de tractor maakte verontrustende geluiden en reed langzamer.

„Hij trekt niet! Er is iets niet in orde", zei Frosja en, om haar helpsters te kalmeren. „Ik heb het zo weer in orde! Bij mij staat hij niet lang stil!"

De tractor begon werkelijk weer normaal te werken, maar na een kwartier bleef hij voor goed staan. Frosja sprong op de grond.

* Met „duizenders" worden bedoeld de tractoristen-vernieuwers van de productie, die in het zomer-seizoen het plan voor het bewerken van de bodem overtreffen (die bij een norm van 300-500 hectaren ongeveer 1000 of zelfs 1000 hectaren bewerken).

„Ik zal die oude rammelkast wel gauw krijgen! Het komt in orde!”

Zij probeerde van alles, kroop onder de machine, klom er op, maar hij bewoog zich niet van zijn plaats.

„Roep de Eerste Hulp”, ried Wera haar aan.

„Dat zou me wat zijn!” antwoordde Frosja. „Ik red me zelf wel!”

Hoe had ze de Eerste Hulp ook kunnen roepen? Gisteravond nog had ze in een MTS-vergadering voor alle tractoristen en mecaniciens een hoge toon aangeslagen: „Een tractorist, die zijn verstand bij elkaar heeft, heeft de Eerste Hulp niet nodig! Die kent zijn motor zelf. Ik ben er tot dusver zonder Eerste Hulp gekomen en zal er ook in de toekomst wel buiten kunnen.”

„Scheep niet zo op! Zonder de Eerste Hulp zul je het niet klaarspelen”, had Witja, de dienstleider, haar gewaarschuwd.

„Ik zal het klaarspelen!”

„Sla niet zo'n hoge toon aan! Zonder de Eerste Hulp speel je het niet klaar!” hadden de tractoristen haar geplaagd.

„Ik zal het klaarspelen!”

„Dat willen we wel eens zien!”

„Maak je geen zorg, je zult het zien!”

„Zo een hebben we er al eens meer gezien!”

„Zo een als ik ben, hebben jullie nog nooit gezien!”

Deze bekvechterij had de vorige avond plaats gehad. De tractoristen waren niet op hun mondje gevallen en ze zouden zich de gelegenheid niet laten ontgaan om de eigenwijze Frosja met haar grote mond te plagen. Dat wist ze en daarom zou ze zich liever onder haar eigen rupsbanden werpen dan de Eerste Hulp roepen.

„Alleen Nastja kan me helpen...”, dacht ze. „De enige redding is Nastja!”

Maar Nastja had die nacht een zieke tractorist afgelost en was 's morgens, nadat ze alles voor de brigade in

orde had gemaakt, naar bed gegaan. Naar het dorp was het vijf kilometer.

„Wera, Ljonja, loop zo hard als je kunt en haal Nastja!”

Die middag kwam Pjotr met de paardenzaaimachine naar het land en maakte een omweg om naar het zaaien van de tractor te kijken. Hij vond zijn vrouw onherkenbaar toegetakeld: ze was van top tot teen met modder, petroleum en olie besmeurd en zat wanhopig en ellendig moederziel-alleen naast de onbeweeglijke tractor op de grond. De anders zo coquet omgebonden hoofddoek was afgezakt en bungelde zielig op haar rug. Haar krullen waren losgesprongen en stonden als kurketrekkers omhoog. Frosja's haar bezat namelijk de zeldzame eigenaardigheid loodrecht omhoog te kunnen staan. Behalve Frosja's beklagenswaardige figuur en de stilstaande tractor, die boven het veld uitstaken, was de akker verlaten.

Toen Frosja haar man zag, wendde ze zich af. Die morgen had ze om tien minuten oponthoud een proces-verbaal tegen hem opgemaakt en nu kon ze zelf al een half uur niet opschieten. Ze verplaatste zich in Pjotr's positie en verwachtte alle woorden van leedvermaak te horen, die zij hem, als zij in zijn plaats was geweest, uit wraak over het proces-verbaal, naar het hoofd zou hebben geslingerd. Ze kromp ineen en trok haar hoofd tussen haar schouders. Maar Pjotr zei geen hatelijkheden en bespote haar niet. Hij vroeg alleen: „Wat heb je? Wat is er met je aan de hand?”

Zijn kameraadschappelijke toon stapelde vurige kolen op haar hoofd.

Ze streek de haren uit haar gezicht, waardoor ze een lange streep vuil op haar voorhoofd smeerde en zei, terwijl ze met haar hoofd naar de tractor wees: „Hij loopt even en dan blijft hij weer staan. . . Elk ogenblik blijft hij staan!” Haar stem werd door tranen verstikt.

„Heb je de Eerste Hulp geroepen?”

„Die is naar een andere brigade”, loog Frosja. „Ik heb Wera en Ljonja naar Nastja gestuurd. Maar vóór ze heen en terug zijn...” En ze begon te huilen.

„Hei daar!” schreeuwde Pjotr. „Alexasja, span je paard uit en rij als de bliksem naar het dorp en haal Nastja! Zeg haar, dat de tractor stilstaat en de Eerste Hulp ergens anders heen is! Ze moet direct te paard hier komen!”

Frosja hief haar betraande gezicht op: „Maar Petroenja, hoe moet dat dan met jouw zaaimachine?”

„Beter dat de paardenzaaimachine twintig minuten stilstaat dan de tractor een uur. Veeg jij intussen je gezicht af, hou op met grienen, kalmeer en probeer je zelf te redden. Onderzoek alle machine-onderdelen een voor een.”

Hij spreidde een stuk zeildoek uit, terwijl Frosja, plotseling mak als een lam, op zijn bevel en zonder tegenspraak gehoorzaam de motoronderdelen uit elkaar nam. Pjotr keek nieuwsgierig naar het blootgelegde inwendige van de machine met zijn glimmende rood- en geel-koperen delen. De verschillende pijpen en buizen van gekleurd metaal waren gepoetst en met mooie ringen versierd. Een kinderlijke aardigheid van Frosja, die ze van Witja geleerd had, die had haar namelijk verteld, dat ze dat zo bij de marine deden.

„Prachtig!” zei Pjotr.

Toen Frosja deze nutteloze versiering zag, waar ze die morgen nog zo trots op was geweest, raakte ze helemaal uit haar evenwicht. Zoveel moeite, hoop en vreugde — en alles vergeefs! Haar tranen stroomden als een beekje over koper en messing.

„Jij gebruikt zeker tranen in plaats van olie?” schertste Pjotr. „Waarom huil je nu zo? Zo iets kan de beste tractorist overkomen!”

Al gauw kwam Nastja aangereden.

„De zuigerringen sluiten niet, en bij een laag toeren-
tal worden dan de bougies vet. Dat is makkelijk te ver-
helpen!”

Om voor Frosja de maat vol te maken, kwam tijdens
de middagschaft, waarvoor allen op de akker bij elkaar
kwamen, Lena, de propagandiste. Ze bracht het nieuwe
propagandavlugschrift. Frosja bekeek het zonder iets ergs
te vermoeden. Ze had tot dusver goed gewerkt, en het ge-
rucht van haar tegenspoed van vandaag kon nog niet tot
het MTS zijn doorgedrongen. Maar toen Lena het artikel
„Hoe de tractoristen de eggen en zaaimachines van de
kolchos gerepareerd hebben” hardop voorlas, liet Frosja
helemaal het hoofd hangen. Zij was bang, dat Wera en
Pjotr en de andere leden van de akkerbouwbrigade haar
geducht zouden terechtwijzen, omdat ze op hen had ge-
vit en proces-verbaal had opgemaakt, omdat er een paar-
denzaaimachine was kapotgegaan. Maar de akkerbouw-
ers lieten zich niet horen, alleen Nastja zei:

„Daar hebben we nu een bok geschoten! We maken
processen-verbaal op, maar bij het repareren steken we
geen hand uit. Wij moeten de dingen van twee kanten
bekijken. Als we ons verbeelden, dat we in het werk voor-
aan staan, moeten we ook in politiek bewustzijn vooraan
staan!”

De tweede helft van de dag verliep zonder onge-
lukken.

's Avonds na het werk bakte Frosja kaaskoekjes
voor haar man en zei:

„Eet toch, Petroenja, je bent de laatste tijd afgeval-
len! Ook geen wonder met zulk zwaar werk! Je hebt het
werkelijk moeilijk, moeilijker dan een tractorist!”

Ze was ongewoon vredelievend en zorgzaam.

Na het avondeten ging Pjotr naar bed. Maar zij ijs-
beerde rusteloos door de kamer en keek steeds opnieuw
naar zijn vermoeid gezicht. Door zijn half gesloten oog-
leden keek hij stilletjes naar haar. Tot vervelens toe had

hij de laatste tijd maar twee dingen van haar gehoord: „Dat zou met wat zijn!” en „Je kunt me nog meer vertellen!”

„Andere vrouwen vertroetelen hun mannen”, had hij haar verweten. „Jij kunt maar één ding: tegen me sissen als een slang.”

Maar deze avond zei ze niet éénmaal „Je kunt me nog meer vertellen!”

„Ik zal je wel klein krijgen”, dacht hij nijdig, maar tevens spottend en liefdevol. „Ik zal nog wel een mens van je maken!”

„Frosjoesjka”, begon hij, met gemaakt slaperige stem, „vóór ik het vergeet, er zijn op het ogenblik in Oegreen fietsen te koop. Koop er een. Je hebt er al zolang een willen hebben.”

Elk van deze traag uitgebrachte woorden was weloverwogen en berekend. Ze hadden al twee weken ruzie over die fiets. Pjotr wilde sparen voor een motorfiets, maar Frosja popelde om zo gauw mogelijk een fiets te hebben. Pjotr, die nu wist hoe hij haar moest aanpakken, had besloten op deze wijze door te gaan en vroeger of later zijn vrouw te winnen door zijn tact.

„Koop maar een fiets, ik heb er niets op tegen”, ging hij voort, „ga Zondag maar eens naar Oegreen en zoek je een fiets uit.”

Ze ging bij hem liggen, vlijde zich tegen hem aan en zei met haar lippen aan zijn oor:

„Loop rond met je fiets; wat heb ik er aan, als jij er niks aan vindt? Laten we met de herfst liever een motorfiets kopen. De stof, die we uit de stad hebben meegebracht, heb ik ook niet nodig. Ik heb kleren genoeg! Laat jij er maar een pak van maken, met opgevulde schouders, een vest en een wijde broek naar de laatste mode. En dit . . . dit horloge, dat ik gekocht heb, krijg je ook cadeau! Jouw brigade werkt, net als wij, volgens het tijdschema;

je hebt het dus ook nodig, vooral omdat je brigadier bent. Neem het maar, ik geef het je cadeau."

Ze was niet aan het geld gehecht en goedgeefs, als ze iets weggaf, gaf ze het van ganser harte.

„Als ze wil, kan ze zo lief zijn, dat je je in de zevende hemel voelt", dacht Pjotr. „Ja, als ze slecht was. . . Maar geen spoor daarvan! Ze is misschien beter dan alle anderen, ze is alleen zo'n dolle! Zou ik haar die eigenwijsheid kunnen afleren of niet? Natuurlijk! Alleen moet ik zelf bezonnen zijn voor twee. Met de tijd wordt ze rijper, bezadigder, krijgt kinderen. . . en dan zal ze een beste vrouw zijn!"

Het duurde die avond lang eer zij insliepen, en toen de klok twaalf uur sloeg, hief Frosja het hoofd op en zei: „Kijk eens, Petroenja, kijk eens door het raam. Daar zijn onze mensen!"

Pjotr keek en zag hoe daarbuiten in de verte langzaam een lichtje door het nachtelijk duister gleed.

„Ze ploegen!" riep Frosja en liep barrevoets naar het raam. „Petroenja, hé Petroenja, vandaag waren oom Wasja en Walja en Jefimkin op de akker. Nastja was boos op Jefimkin, omdat zijn akkers zo klein zijn, maar hij zei: 'Waarom scheld je? Neem ons liever bij jullie op.' En oom Wasja antwoordde: 'Waarom niet? We nemen jullie op. We doen akker bij akker en weide bij weide.' Petroenja, Petroenja, wat denk je, als alle kolchozen van ons district zich aaneen zouden sluiten, wat zou dat een machtige kolchos worden! We zouden dan een clubhuis kunnen bouwen helemaal van baksteen, met een danszaal en een platenwisselaar, net als in de stad op de cursus! Wat zouden we dan de ruimte hebben voor onze tractoren!"

Zo droomde Frosja, terwijl het kleine lichtje zich ijverig voortbewoog, dwars over het donkere vierkant van het raam.

OP DE HOOGSTE VERSNELLING

In het voorjaar verhuisde Awdotja met de hele vee-teeltbrigade naar Aljosja's heuvel. Alles was daar van te voren in orde gebracht voor het zomerverblijf. Mensen en dieren waren weldra aan het kampeven gewend, maar Awdotja had haar handen vol werk.

Het inrichten van de voederbasis kostte haar veel tijd en kracht. Hele dagen bracht ze met de voederbrigade op de weiden en voederakkers door, op de uiterwaarden en in de moerassen.

Wasili zelf schonk veel aandacht aan die tak van het bedrijf. Schertsend zei hij: „Brood hebben de mensen meer dan voldoende. Nu zijn melk en boter, kippen en kalkoenen aan de beurt.”

Wat de kalkoenen betreft, Awdotja had een koppel om te fokken uit de stad meegebracht. De hele kolchos was verbaasd geweest over de reusachtige, schreeuwende vogels, die op naakte poten rondliepen.

Xenofontowna legde Wasili's verhoogde aandacht voor de vee- en hoenderteelt op haar manier uit: „Hij geeft zijn vrouw in alles haar zin. Wat zij zegt is wet. Zij wil vogelhuizen op wielen, die de hoenders naar het veld rijden: asjebliëft, daar heb je ze! Wil houten hokken voor de kalveren: asjebliëft, daar heb je ze! Alles, wat in haar hoofd opkomt, krijgt ze meteen! Hij kijkt haar naar de ogen alsof ze nog in de wittebroodsweken zijn.”

Maar niemand luisterde naar haar. Zelfs haar boezemvriendin Stepanida snauwde haar af: „Hou je kletspraatjes voor je! Hij is op het werk verliefd! Niet op Awdotja!”

Door Awdotja's verhuizing naar Aljosja's heuvel was Stepanida erg eenzaam geworden. Na Koezjma Bortnikows dood was haar leven uit zijn voegen geraakt. Die

winter was Finogen met zijn vrouw vertrokken, omdat hij een aanstelling bij de houtvesterij had gekregen en hem een dienstwoning was toegewezen. Frosja voelde er niets voor om onder de plak van haar heerszuchtige schoonmoeder te komen, zodat Pjotr bij haar was ingetrokken. Stepanida bleef alleen achter in haar grote, rijk ingerichte huis. Haar zoons en schoondochters waren vriendelijk voor haar, maar gingen allen hun eigen weg. Stepanida had zich haar levensavond anders voorgesteld. Zij had gedacht, dat haar kinderen en kleinkinderen zich om de rijkdom, die ze opgestapeld had, zouden scharen, die zouden bewaren en vergroten en haar zelf met eerbied zouden behandelen en haar gehoorzamen, als de bron en de burcht van hun welvaart.

Ze had zichzelf gezien als het hoofd van een grote, talrijke familie, machtig door haar rijkdom en haar ervaring, geacht door allen en gebiedend over het lot van kinderen en kleinkinderen.

Maar alles was anders gelopen.

Sedert de dood van de man vervreemdden de kinderen steeds meer van haar. Tot haar verwondering merkte Stepanida, dat niet alleen haar schoondochters, maar ook haar zoons liever in het bescheiden huisje van Wasilisa kwamen, dan in haar rijke huis.

Om ze aan zich te binden en haar eigen waarde te verhogen, begon ze steeds meer over haar nalatenschap te spreken. Ze nodigde Awdotja en Frosja bij zich uit en liet hun al haar kisten zien.

„Dit fijne, zware linnen wil ik jou vermaken. Doenjasjka, en deze wintermantel met de pelskraag past jou precies, Frosja.”

De twee schoonzusters keken haar onverschillig aan en poogden aan dat onnodige gepraat over haar nalatenschap een eind te maken.

Toen Stepanida gemerkt had, hoe weinig waarde haar kinderen aan die dingen hechtten, de dingen, waarvoor zij

haar hele leven had geleefd, probeerde ze haar geluk bij de kleinkinderen. Tegen haar lieveling Doenjasjka zei ze:

„Als je straks groot bent en gaat trouwen, krijg je deze klerenkast van mij. Ook deze wollen stof krijg je. Daar kun je een wintermantel van maken, Doenjasjka. En als ik dood ga, krijg je alles, wat ik heb!”

Maar de klerenkast en de wollen stof maakten geen indruk op Doenjasjka. Ze verveelde zich met Stepanida en ging liever naar de schaapskooi van Wasilisa.

Op een zekere dag zat in Wasilisa's huis de familie aan het avondeten met de gewone gasten, zoals Stepanida en Walentina. Er werd over kolchosaangelegenheden gesproken. Plotseling vroeg de kleine Doenjasjka, zonder enig verband met het voorafgaande, hardop zodat iedereen het horen kon, aan Lena: „Tante Lena, als je dood gaat, krijg ik dan je tandenborstel?”

De blauwe, plastic tandenborstel van Lena leek haar een schat.

Er heerste een ogenblik een diep stilzwijgen, zo onverwacht en onzinnig leek Doenjasjka's vraag. Toen schoten ze allemaal in een lach, en Lena zei: „Je hoeft niet te wachten tot ik doodga, Doenjasjka! Je krijgt er bij mijn leven een van mij!”

Awdotja gaf Doenjasjka een tik om haar te leren, dat ze goeie mensen niet dood mocht wensen, maar Wasili fronste geërgerd zijn wenkbrauwen en zei tegen Stepanida: „U hebt haar zulke ideeën in het hoofd gepraat, moeder.”

Toen Stepanida eindelijk begreep, dat de rijkdom, die zij in haar leven had opgehoopt, in de ogen van haar omgeving waardeloos was en dat zelfs de kleine Doenjasjka die hele heerlijkheid cadeau gaf voor een tandenborstel, werd ze zwaarmoedig. Het leven verloor voor haar zijn zin en inhoud. Ze voelde niets meer voor haar verlaten huis, haar boomgaard en haar moestuin.

In Wasili's huis, waar ze de avonden doorbracht en bij

Frosja en Pjotr, waar ze dikwijls kwam, draaiden alle gesprekken om de kolchos. Die gesprekken stemden haar nog somberder, want daardoor kreeg ze nog duidelijker het gevoel, dat ze een buitenstaander was.

¶Iets, wat op het eerste gezicht niet zo belangrijk leek, maakte diepe indruk op haar en liet haar niet meer met rust:

Er moesten kolchosgroenten op de markt verkocht worden. Wasili dacht, dat niemand dat beter zou kunnen dan Stepanida en legde haar uit. „Moeder, jij moet in Oegreen de kolchosgroenten op de markt verkopen.”

Dadelijk kwamen een paar kolchosboeren haar vragen om hun producten ook mee te nemen. Frosja bracht een hele emmer zure room.

„Mijn moeder is ziek, en de room zal bederven, en zelf heb ik geen tijd om naar de markt te gaan!” Sinds zij op een tractor zat, achtte zij het beneden haar waardigheid om achter een stalletje te staan.

Stepanida had eerst wel zin in de opdracht. „Ik zal de kolchoswaren verkopen en meteen mijn eigen slag slaan. Het een sluit het ander niet uit.”

Die morgen vroeg, toen ze al op de zwaar beladen vrachtauto zat, gaf Wasili haar een pak.

„Hier, moeder, dat hoort er bij voor de hygiëne.”

Stepanida keek sceptisch naar het witte schort, de morsmouwen en de neteldoekse tafellakens, dacht na, stelde zich voor hoe ze er in het wit zou uitzien op de markt, stopte het pak in de mand en bromde onzeker: „Nu... als het dan moet...”

Al die dingen leken haar overbodig, net goed voor een maskerade, maar dat kon er nog mee door. Maar toen gaf Wasili haar een witgeverfd uithangbord met het opschrift: „Kraam van de Eén-Mei-kolchos” en daaronder: „Prijzlijst”, en dan volgde een lijst van alle artikelen, die ze verkocht, met de prijzen er achter. Toen keek Stepanida haar ogen uit en vroeg: „Wat moet dat?”

„Zie je, moeder, we hebben in het bestuur de prijzen vastgesteld, we verkopen tegen de prijs, die de dingen waard zijn, en we overvragen niet. Wij zijn geen speculanten, wij drijven kolchos-handel.”

Handel drijven zonder loven en bieden! Daarmee was voor Stepanida de aardigheid er af. Verkopen zonder trucjes en listen, zonder de koortsachtige spanning van het overvragen en afdingen! Waarvoor ging je dan naar de markt? Stepanida deed alsof ze het bord niet zag en stopte het gauw weg tussen de zakken.

Maar Wasili begreep heel goed, wat er in haar hoofd omging. Hij haalde het bord weer tussen de zakken vandaan en drukte het Stepanida in de hand.

„Verlies het niet, moeder! Alle prijzen staan er op vermeld, daar moet je je aan houden, zodat alles ordelijk toegaat, tegen vaste prijzen, zoals het bestuur besloten heeft!”

„Mag ik er geen tien kopeke opleggen?” vroeg Stepanida ontstemd.

„Zelfs geen halve kopeke! Zoals gezegd, vaste prijzen!”

„En hoe moet het met de producten van de afzonderlijke kolchosleden?”

„Die moeten zich aan de vastgetelde prijzen houden of anders zelf naar de markt gaan!”

Stepanida had bitter berouw, dat ze zich met zo'n onzinnige zaak had ingelaten, maar het was nu te laat om nog terug te krabbelen: de vrachtauto reed al weg. De hele weg over zat ze in somber gepeins tussen de zakken met groenten. Ze zat met haar rug tegen een zak met prachtige worteltjes, merk: „Chantenay” en uien, merk: „Citau”. Een uur geleden had ze zitten uitrekenen hoeveel je voor die prachtige geel-rose kleur en zulke mooie namen als Chantenay en Citau wel overvragen kon.

Nu lieten zowel die namen als de waren zelf haar koud. Citau of niet, Chantenay of iets anders, wat deed

het er toe, als de prijs van te voren was vastgesteld en op een bord geschreven en je geen kopeke kon overvragen! De dag leek Stepanida vervelend en zonder enige zin. Handel? Is dat nu handel? Naar de markt gaan? Is dat nu een markt? Waarom begin ik er aan?

Maar het liep heel anders dan ze gedacht had.

Het uithangbord met de naam van de kolchos er op, haar witte schort en haar morsmouwen verleenden haar een waardigheid, die ze nog nooit had gevoeld.

„Waarom zouden we bij de eerste de beste gaan kopen, als er hier een kolchos-stand is!” zeiden de klanten en ze gingen naar Stepanida toe.

Niemand stak een vinger in de room of schreeuwde: „Dat is gewoon zure melk met meel vermengd, en dan vraag je nog de drievoudige prijs, schaamteloos wijf!” En ze hoefde niemand af te snauwen met: „Je bent zelf schaamteloos!”

Op de markt heerste het gebruikelijke gedrang en stemmenrumoer.

„Zwarte bessen! Mooie zwarte bessen. Oegreense wijndruiven! Wie wil er Oegreense wijndruiven?”

„Ingelegde paddenstoelen, goed voor piroggen, het lekkerste hapje bij de wodka!”

„Wrongel! Witte kaas! Wrongel! Witte kaas!”

Maar Stepanida keek al geringschattend neer op haar schreeuwende collega's: zij stond daar ver boven. De mensen spraken beleefd en netjes tegen haar en zeiden, als ze weggingen. „Dank U wel” en namen afscheid als van een goede bekende. Binnen enkele dagen had Stepanida haar vaste klanten.

Eén voorval maakte een heel diepe indruk op haar:

Op een dag stopte er een blauwe Pobeda op het marktplein, en Oegarow, de voorzitter van een kolchos, die in het hele gebied bekend was, verscheen in eigen persoon op de markt. Hij stak een hoofd boven de andere mensen

uit en wandelde rustig, afgemeten en zonder te dringen door het marktgewoel.

Zijn aandachtige blik gleed langzaam van het ene voorwerp naar het andere. Hij zag alles, merkte alles op en scheen alles in zich op te nemen. Op weg naar de kraam van zijn eigen kolchos trokken de smaakvol uitgestalde producten van Stepanida zijn aandacht. Hij kwam op haar stand toe.

In het hele district was er geen mens, waar Stepanida zo tegen opzag als tegen Oegarow. Vele jaren lang had ze nieuwsgierig en met ongewilde naijver zijn carrière gevolgd. Zij hield van haar man, ze hield hem voor de beste mens van het district, maar als ze aan Oegarow dacht, moest ze toegeven, dat er één man bestond, die zelfs haar door iedereen geachte Koezjma Bortnikow in de schaduw stelde. Oegarows autoriteit, zijn aanzien, zijn invloed, zijn begaafdheid als bedrijfsleider, zijn kalme houding, zijn niet luide, maar gebiedende stem en zijn blauwe Pobeda, dat alles was de verwezenlijking van Stepanida's ideaal. In de bloei van haar jaren had ze, als ze Oegarow in de Oegreense club, op vergaderingen, bij feesten of op de markt ontmoette, levendiger gesproken en luider gelachen om zijn aandacht te trekken. Maar Oegarow had nooit notitie van haar genomen en zelfs niet vermoed, dat er in het district van Oegreen een echt verstandige en bazige boerin bestond, die bereid was, zich voor hem en alleen voor hem, Oegarow, te buigen.

Op die bewuste marktdag liep Oegarow voor de eerste keer in zijn leven op Stepanida toe en sprak haar aan: „Kraam van de Eén-Mei-kolchos? Wat hebt U te koop?”

Haar marktervaring van een halve eeuw hielp Stepanida om dadelijk de juiste toon te vinden. Zij hief trots het hoofd op, terwijl haar gezicht naar een glimlach zweemde, en antwoordde met afgemeten waardigheid: „U kunt beter vragen, wat we niet hebben. Hier hebt U vroeg-rijpe uien. De soort is uit verre streken ingevoerd

en in onze omgeving een zeldzaamheid! Daar hebt U zeker nog niet van gehoord? Bevatten een massa vitaminen. Ze zijn heerlijk van smaak, maar ze zijn ook een uitstekend geneesmiddel tegen bleekzucht. . . En hier hebt U Chantenay-worteltjes, een middel-rijpende soort met een suikerzoete smaak. Kan ik U zeer aanbevelen! Ze zijn daarom zo bijzonder, omdat je ze tot het voorjaar kunt bewaren, zonder dat ze bederven!"

Een minuut geleden had Stepanida zelf niet vermoed, dat ze over zo'n schat van kennis en woorden beschikte.

Oegarow luisterde toe, en zijn lichte ogen lachten vergenoegd.

„Dat noem ik nog eens handel drijven!"

Zijn blik, die gewend was de mensen op hun waarde te schatten, nam haar op — van haar gezicht, dat niet jong meer was, maar nog fris en blozend, tot haar forse schouders, en Stepanida begreep, dat zij hem beviel.

„Die worteltjes, merk 'Chantenay', kunnen we goed gebruiken. Kunnen we die van uw kolchos betrekken voor onze kwekerij. Hebt U zaad?"

„Ik zal het aan het bestuur opgeven", antwoordde Stepanida op een toon, alsof het hele kolchosbestuur aan haar rokken hing.

Oegarow nam afscheid van haar, maar een paar minuten later was hij weer terug met de verkoper van zijn eigen kolchos, en Stepanida hoorde hem zeggen: „De Eén-Mei-mensen verkopen op één dag meer kool dan jij in drie! Neem een voorbeeld aan deze boerin! Het is een lust om te zien, hoe die handel drijft!"

Hij stapte in zijn Pobeda en reed weg.

Deze ontmoeting, nu haar leven al voorbij was, bracht geen vreugde in het hart van Stepanida, maar een plotselinge opwelling van bitterheid en spijt. Had ze niet al jaren lang als gelijke met hem samen kunnen zijn, met hem kunnen lachen en schertsen en samen met hem in de blauwe Pobeda kunnen stappen? Dat alles werd

naar wel niet helemaal bewust, maar als ze aan haar rijke, lege en nutteloze huis dacht, kreeg ze plotseling lust om het marktkraampje, waar ze de helft van haar leven in had doorgebracht, omver te gooien, het stuk te slaan en zich op de grond te werpen en in een hysterische aanval van woede en verdriet over de grond te rollen.

De korte ontmoeting met Oegarow en de grappige uitlating van Doenjasjka over de tandenborstel hadden haar diep getroffen. Ze kwam in het dorp terug, somber en met een vertrokken gezicht. Ze ging niet naar huis, maar ging in Wasili's kamer op een kist liggen. Ze bleef de hele avond zonder een woord te zeggen en keek alleen maar vreemd, met betraande ogen rond.

„Moeder wordt oud”, dacht Wasili. „Het wordt haar te zwaar om naar de markt te gaan. Ze begint af te takelen. . .”

Het zien van het geluk en de voorspoed van anderen, van Awdotja en Wasili, die onafhankelijk van haar, wegen gingen, die zij niet kende, was haar onverdragelijk. Tegen de nacht deed ze, zonder een woord te zeggen, haar mantel aan en pas op de drempel zei ze tegen Wasili: „Je moet een commensaal voor me zoeken. . . Bij de nieuwelingen. . .”

„Blijf toch hier, moeder”, zei Awdotja. „Waarom zou je vannacht alleen in dat lege huis blijven?”

Maar Stepanida sleepte zich naar huis.

Er volgden dagen, waarin alles gelukte en vlot van stapel liep. Wasili's stoutste verwachtingen werden sneller verwezenlijkt, dan hij zich had durven dromen. Maar toch was hij somber, en zijn bovenlip met de zwarte borstelige snor beefde dikwijls, alsof hij boze woorden wou zeggen, maar ze nog bijtijds inhield.

„Hu, wat loop je toch somber rond”, zei Nastja tegen hem. „Wat heb je toch? In de kolchos loopt alles ge-

smeerd, en je hebt een gelukkig gezin, zodat iedereen je benijdt. Eerverleden jaar, toen de grond onder je voeten wankelde, was je veel vrolijker."

Awdotja observeerde haar man zwijgend. Zij had gedacht, dat ze hem door en door kende, maar deze onverwachte mismoedigheid kon ze niet begrijpen. Ze vroeg Wasili niets, maar deed alleen haar best om nog evenwichtiger, opgewekter en tederder te zijn dan anders.

Stepanida verklaarde zijn toestand op haar manier: „Hij verveelt zich. Zo was mijn Koezjma zaliger ook, toen hij nog jong was. Hij vloaide over van kracht, die een uitweg zocht. Alles scheen in orde, maar opeens begon hij zich te vervelen, werd hij somber en onrustig. Als dat hem te pakken kreeg, was het enige geneesmiddel om te gaan vechten. Onze jongens leverden vroeger geregeld veldslagen met die van de overkant van de rivier, en dan deden zelfs onze volwassen mannen dikwijls mee. En zelfs de oude van dagen, als ze wat op hadden, moesten laten zien, wat ze konden. Dat was in onze streek van oudsher gewoonte."

Wasili „verveelde“ zich inderdaad. De laatste twee jaar was hij er aan gewend geweest, dat er aldoor nieuwe moeilijkheden kwamen, waar hij met inspanning van al zijn krachten en met alle middelen tegen vechten moest. Nu de kolchoszaken geregeld waren en zonder moeite liepen, was Wasili onrustiger dan ooit.

Er werd vaak in de krant geschreven over hem, als de voorzitter van een kolchos, die zich snel had opgewerkt. Zulke artikelen, die vroeger zijn eigenliefde streefden, las hij nu ontstemd en met een zekere minachting keek hij naar de correspondenten, die hem met lof overlaadden. En 's avonds, als ze weg waren, bromde hij vóór hij insliep: „Die komen . . . en houden een lofrede als bij een begrafenis. . . Waarover schrijven ze? Over wat twee jaar geleden gedaan is. Maar ik lig nog niet op het kerkhof. . . Ik ben, God zij dank, nog springlevend!"

Scheld me liever uit over mijn tekortkomingen in plaats van me lof toe te zwaaien over wat al lang voorbij is! Je hoeft over een levend mens geen lijkrede te houden!"

Hij voelde meer kracht in zich dan ooit, maar de plannen, waarmee hij rondliep, kon hij niet uitwerken, omdat ze vast liepen op een hindernis, die niet van zijn wil afhankelijk was. Het oude plan om een grote steenbakkerij te bouwen, bleef onuitgevoerd, omdat de burenen hun leemgrond niet wilden afstaan en plan hadden zelf een fabriek te bouwen. Ook zijn droom om een even grote en mooie kudde te fokken als Oegarow, kon hij niet verwezenlijken, omdat de voederbasis voor zo'n kudde ten enen male ontoereikend was. Het ergerlijkste daarbij was, dat de voorraden leem en ook de weiden met het heerlijkste gras vlak voor zijn neus lagen, in de naburige kolchos.

Meer dan eens stond Wasili aan de grens van zijn kolchos en dacht mismoedig: Het ene land is als het andere. Je ziet geen grenzen, maar iedere keer, als je wat nieuws wilt ondernemen, stoot je er tegen aan, alsof je met je hoofd tegen een muur loopt. Ja, Malysjko en Oegarow, die hebben het goed, die zitten elk op 2000 hectaren. Die kunnen hun vleugels uitslaan?"

Op een dag, toen Wasili juist naar de kolchos Jong-Zaad wilde gaan, om tot een overeenkomst betreffende de leem te komen, verscheen een delegatie uit die kolchos op zijn kantoor.

Jefimkin, mager, met lichte ogen, die altijd knipperden en een gezicht, alsof hij zich altijd verontschuldigen moest, liep voorop. Daarachter een jong meisje met nieuwsgierige ogen en een wipneus, die zo omhoog stond, dat hij haar bovenlip leek mee te trekken, en achter het meisje een oude vrouw, die tegelijk op Stepanida, Xenofontowna en grootmoeder Wasilisa leek. Ze was zo statig als Stepanida, ze had zulke listige oogjes in dikke vetkussentjes als Xenofontowna en ze had zo 'n vriendelijke glimlach als Wasilisa.

Wasili was onmiddellijk op zijn hoede. „Wat is dat die van mij?”

„Welkom, beste vrienden”, sprak hij gemoedelijk. „Neemt U plaats, alstublieft. Waarmee kan ik U van dienst zijn?” De bezoekers gingen plechtig zijwaarts, en de oude, die blijkbaar als woordvoersler optrad, liet een lawine van woorden uit haar mond vallen. „Wacht Koezjmitsj, we komen met je spreken over een zaak van het aller grootste gewicht, die van het grootste belang is en die wederzijds de maximale mogelijke welwillendheid eist.”

De oude sprak zo hoogdravend, dat het niet te lang opon was, waar ze heen wilde. Jefimkin keek haar met twijfel aan, en het jonge meisje met ontvreemding.

Wasili begreep, dat die twee het oudje hadden meegenomen, omdat zij in hun dorp bekend was als een meesters in diplomatieke onderhandelingen, maar dat zij nu helemaal niet gediend waren van haar spraakzaamheid, terwijl zij zelf met vreugde de gelegenheid waarnaam om haar kunst te tonen: „In oude tijden begonnen de bruidswervers met de woorden: Jullie hebben de koper, wij hebben de waar”, vervolgde ze haar toespraak. „Heden ten dage krijgen de oude spreuken een nieuwe betekenis. Er zal hier geen sprake zijn van een bruid, die aan de man gebracht moet worden. Jullie hebt land, wij hebben ook land, jullie hebt veel akkers, wij zijn rijk aan velden, jullie hebt een rivier, wij hebben een meer, jullie wilt een steenfabriek bouwen, wij hebben de leem.”

Jefimkin kreeg nu genoeg van deze aanspreking van niets zeggende woorden, daarom viel hij haar gewerd in de rede: „Het gaat hier om een ernstige zaak, daarom moet je die niet in een zee van holle woorden verdrinken. Wasili Koezjmitsj, ik wil je kort en goed zeggen, waar het op staat. Wij zijn bij besluit van onze kolchosvergadering naar je toe gekomen voor een twaalf uur durende bespreking. We willen onze kolchos met de andere

samensmelten. De hele kolchos. Neem ons bij jullie op. Dat is de hele zaak."

Wasili had al dadelijk uit de eerste woorden van de oude geraden, waarvoor het drietal gekomen was, hij verheugde zich daarover en het wond hem op en hij had onmiddellijk zijn besluit al genomen. Maar om zijn opwinding te verbergen en tijd te winnen vóór hij antwoordde, deed hij net, alsof hij dringend de dorsvloer moest opbellen.

„Hallo! Hoe staat het met de motor? Ik vraag of jullie de motor al hebben gemonteerd?" riep hij dreunend in de telefoon. „Binnen een uur moet alles klaar zijn! Voor het proefdraaien kom ik zelf!" Hij legde de hoorn op de haak en stak op zijn gemak een sigaret op.

„Hoe valt je antwoord uit, Wasili Koezjmitsj? Wil je ons opnemen, ja of nee?"

„Wat hebben wij er voor belang bij om jullie op te nemen? Bij ons staat het bedrijf goed op poten, er is orde bij ons in de kolchos. Maar bij jullie?"

„Maar wat mankeert er aan ons bedrijf?" ratelde het oudje opnieuw. „Waar heb je ooit zulke weiden als de onze gezien? Halm naast halm, dik als wol, gelijkmatig en weelderig! Het groeit er, alsof het gezaaid was!"

Wasili luisterde maar half. Hij dacht helder en bliksemsnel na.

„Natuurlijk zullen we hen opnemen, maar zij hebben schulden, en die schulden willen ze graag op ons afwentelen. Dit is een zaak, die van alle kanten bekeken en besproken moet worden. Die mensen zijn verwend, ze moeten zich vanaf de eerste dag naar onze orde voegen. Hoe krijgen we dat gedaan? Wat doen we met hun schulden? En hoe regelen we de wisselbouw? Waar vinden we geschikte brigadiers?"

Zijn gedachten joegen voort, en als uit de verte drong het gepraat van de oude vrouw tot hem door: „Wat ons leem aangaat, daar steekt een geheim in. Eén ding is

zeker: Zo'n rijkdom vind je in het hele gebied niet! Geleerde mensen hebben die naar Moskou gestuurd om die daar te onderzoeken en het geheim te ontsluiten. Maar ze hebben het niet kunnen ontdekken."

Wasili wierp snel en verstolen een stralende blik op de oude vrouw en sloeg meteen zijn oogleden weer neer. „Aan wie vertel je dat?" dacht hij met heimelijke spot. „Jullie weiden en ravijnen heb ik al lang tot in de uiterste hoeken doorvorst, en wat jullie leem waard is, weet ik veel beter dan jullie zelf."

„Jullie weiden zijn niet slecht", zei hij gereserveerd, „maar jullie akkers zijn niet veel waard."

„Ach, Wasili Koezjmitsj, dat is nou juist het ongeluk!" wierp het jonge meisje er tussen in. „De grond is bij jullie en bij ons precies hetzelfde, maar de tractoren komen bij ons het allerlaatst, en een maai-dorsmachine krijgen we helemaal niet te zien. Bij jullie staat de rogge manshoog en bij ons komt hij niet hoger dan je knie! 't Is treurig om te zien."

De oude vrouw wierp het meisje een dringende blik toe. Volgens haar mening was het niet politiek om over de gebreken van de kolchos te spreken.

„Maar ons meer is beter dan ieder ander geschikt voor elke visteelt", viel zij het meisje in de rede. „Elke keer als de agronoom komt, zegt hij: 'Uit jullie meer kun je duizenden roebels opvissen!'"

Wasili zag de tonnen vis en de eenden- en ganzenfokkerij aan de oever van het meer al levendig voor zich. Maar hij sprak met gefronste wenkbrauwen. „Het gaat niet om de vissen, maar om de mensen."

„Onze meisjes blijven niet bij die van jullie achter!" riep het wipneusje. „Wat hebben wij ons dit jaar niet afgesloofd! Het graan is goed opgekomen, maar het schiet niet in het zaad!"

In haar heldere stem trilde zo'n bittere en wrede teleurstelling, dat Wasili plotseling echt meelijdeerde.

en zich schaamde: „Hier zitten mensen, die in moeilijkheden zitten, en ik denk alleen maar aan leem!”

De oude keek opnieuw kwaad naar het meisje en haastte zich het gesprek, dat volgens haar een verkeerde wending nam, in een andere richting te leiden. Maar Jefimkin was haar voor: „Ik wil het niet mooier maken, dan het is, maar ook niet slechter. Onze grond is niet minder dan die van jullie, we hebben alleen geen ruimte. En ook hebben we geen goede leider. Ik zit vol met granaatsplinters. Elk jaar halen ze er nu eens hier dan eens daar een paar uit. Als ik een week werk, moet ik een maand in het ziekenhuis liggen. Met goede leiding zal alles anders worden.”

„Het gaat hier niet om de leem en niet om de weiden”, dacht Wasili. „Het gaat hier om mensen, die het moeilijk hebben. Met zo'n klein bedrijf redden de mensen het niet. En ik heb helemaal niet aan de mensen gedacht. Heeft dat oudje nou gelijk, dat me probeert in te palmen als een egoïstische bedrijfsleider, die alleen maar aan de belangen van zijn bedrijf denkt? Of Jefimkin en dat wipneusje, die met mij als communist ronduit over hun moeilijkheden spreken en van mij ook ronde woorden verwachten?”

Hij keek Jefimkin beschaamd aan en zei: „Ik ben er voor om jullie op te nemen. Ik zal jullie voorstel ondersteunen. Maar de beslissing is niet aan mij. Het moet in de kolchosvergadering besproken worden.”

Toen de bezoekers vertrokken waren, bleef Wasili een tijd lang voor het raam staan. De weg slingerde zich zigzag door kreupelhout en bossen, op de telefoondraden schommelden mussen.

„Die weg moet kaarsrecht getrokken worden. Het kreupelhout moet weg!” dacht hij. „Dwars door het bos moet de elektrische leiding aangelegd worden naar de steenbakkerij. De veestallen zetten we bij elkaar, in de

buurt van Jong Zaad, dichterbij de weiden. De bijenstand moet naar de klavervelden worden overgebracht."

Het landschap werd levend en bewoog zich — de kreupelbosjes verdwenen, de wegen werden recht, gebouwen schoten omhoog — en hoe sterker hij deze beweging waarnaam, hoe rustiger hij werd.

Vóór hij het vraagstuk aan de kolchosvergadering voorlegde, wilde hij overleg plegen met de districtspartijsecretaris. Hij kwam 's avonds in het districtscomité aan en duwde, in gedachten verdiept, zonder eerst te kloppen, de deur van het kabinet van de eerste partijsecretaris open. Streltsov was alleen. Hij hief het hoofd op, zag de massieve gestalte van Wasili en herinnerde zich opeens weer diens eerste bezoek. Net als nu was hij, zonder eerst aan te kloppen, binnengekomen en had daar opeens voor hem gestaan, die breedgeschouderde man met de glinsterende ogen achter dichte wimpers.

De partijsecretaris glimlachte, stond op en liep op Wasili toe.

„Wat is er nu weer, Wasili Koezjmitsj? Heb je weer moeilijkheden?"

Op het groene laken van de schrijftafel glinsterde de deksel van de inktkoker. De zwartgelakte vloeidrukker was met bonte bloemen beschilderd, werk van een meester uit Chochloma*. De vrolijke en doordringende ogen van de partijsecretaris lachten de bezoeker toe. Alles in de ruime werkkamer was Wasili vertrouwd.

Hij liep met grote stappen de kamer door, trok een stoel naar zich toe en liet zich daar zo zwaar op neervallen, dat het hout kraakte.

Wasili's onverwachte en onaangediende verschijning, de ongegeneerde manier, waarop hij een stoel naar zich toe getrokken had, zouden voor ongeleefd gehouden kun-

* Bedoeld is de hoog-artistieke volksschilderkunst, die in het dorp Chochloma wordt beoefend.

nen worden, maar de oorzaak van zijn optreden lag niet in aanmatiging, maar alleen daarin dat Wasili, overwelddigd door zijn nieuwe plannen, eenvoudig niet op zijn doen en laten lette. Andrej begreep dit en wachtte geïnteresseerd op wat komen zou.

„Ja weer moeilijkheden!” begon Wasili met een glimlach, die zijn donkere ogen onder zijn brede wenkbrauwen deed fonkelen. „Ja, Petrowitsj, je hebt het weer met de eerste oogopslag gezien!”

„Wat is er bij jullie weer aan de hand?”

„Wat er bij ons aan de hand is? Te benauwd is het ons geworden, we moeten meer ruimte hebben!”

Wasili zette zijn plannen uiteen en hij zag, hoe de gezichtsuitdrukking van de secretaris veranderde. De geconcentreerdheid en waakzaamheid van anders maakten plaats voor een diepe vreugde, voor een zo diepe vreugde, dat zijn scherpe trekken zachter werden en in zijn ogen warme vonkjes begonnen te glimmen.

„Wat gaat er in hem om? Waarom luistert hij zo gespannen toe?” dacht Wasili.

Toen hij klaar was met zijn uiteenzetting, haalde de partijsecretaris zonder een woord te antwoorden, een grote in vieren gevouwen kaart van het district te voorschijn. Zijn kleine, sterke handen met de wat korte vingers ontvouwden deze voorzichtig en streken er behoedzaam de vouwen uit.

Wasili keek naar die lenige handen. Hij was er al aan gewend, dat de partijsecretaris altijd met verrassingen kwam, en vroeg zich nieuwsgierig af, wat er nu weer komen zou.

„Kijk eens hier!” zei Streltsov kortaf.

Op de kaart was om de Eén-Mei-kolchos een groot vierkant getekend.

„Dezer dagen was ik samen met lieden van het MTS, met Walentina en met Prochartsjenko. Ze hebben me toen hun nood geklaagd, dat het met de kleine kolchozen zo

moeilijk werken is. Er was niet alleen sprake van Jong Zaad, maar ook van je tweede buurman, De Lichte Weg."

Wasili spitste zijn oren. „Ik heb alleen maar aan Jong Zaad gedacht”, zeide hij.

„Kijk maar eens hier, hoe alles eenvoudig om vereniging schreeuwt. Zie je, hier is het centrum, bij jullie in de Eén-Mei. De akkers tussen de bossen zijn er omheen gegroepeerd en vormen als het ware één geheel. Kijk, zeven grote wisselbouwakkers! De machines zullen ruimte hebben. Daar de weiden, daar de bevloede moestuinen, daar jullie steenbakkerij. Dit zijn de natuurlijke grenzen van het toekomstige grootbedrijf: de rivier en het bosmassief. Kijk maar eens hoe hier het ene stuk bij het andere aansluit! Alle voorwaarden zijn geschapen voor een veelzijdig, wijd vertakt bedrijf. De kolchos wordt natuurlijk wel erg groot, in ons district zijn er maar weinig zo, maar uiteindelijk schrijft de natuurlijke ligging het voor! Van zulke gunstige natuurlijke voorwaarden moet je gebruik maken. Alles schikt zich om dit middelpunt! Wat een grootbedrijf kan hier geschapen worden! Wat een leven zullen de mensen hebben!

Hoe langer Wasili luisterde en hoe aandachtiger hij de kaart, die op de schrijftafel van de partijsecretaris lag, bekeek, hoe duidelijker het hem werd, dat hier werkelijk alles bij elkaar hoorde, dat alleen de ligging der akkers en weiden, door de rivier en het bosmassief begrensd, als het ware zeiden: „Hier moet één enkel bedrijf komen!” Nog kon hij een gevoel van angst en een zeker wantrouwen ten aanzien van het onverwachte voorstel niet van zich afzetten, maar hij vond nu zijn eigen plannen voor de vereniging van de Eén-Mei met de Jong Zaad alweer bekrompen. En hij begon een arbeidsveld van geweldige afmetingen voor zich te zien, waarvan hij een half uur geleden nog niet had durven dromen.

Hij maakte zijn blik van de kaart los. Op het groene laken van de tafel verdwenen de glinsterende, spitse dek-

sels van de inktkokers, de vloedrukkers en de beker met potloden. Hij sloot z'n ogen even. Zwaaiend schoven bosranden uit elkaar, hergroepeerden zich wisselbouwakkers, rezen nieuwe geëlectriceerde veestallen op en ging het wipneusje uit Jong Zaad, die hij nog zo duidelijk voor zich zag, aan de spits van haar vriendinnen over de akkers, en geen verdriet, maar onvertroebelde vreugde sprak uit haar rond gezichtje. Wasili voelde een vrolijke huivering in zijn aderen en een lichte kriebeling in zijn handen. Hij sloeg de ogen weer op. Alles om hem heen was veranderd. Hij was gewend hier als bezoeker en leerling te komen, Petrowitsj vol verwachting aan te kijken en op diens antwoord te wachten. Nu echter stond Petrowitsj voor hem en keek hem vragend aan, op een antwoord hopen en het verwachtend. En Wasili wist het al: Hij zou niet alleen toestemmen, maar hij zou voor dit nieuwe plan in vuur en vlam raken, het zou zijn verdere leven vullen, want het was juist, wat hij nodig had.

„Alle voorwaarden voor een groot bedrijf zijn voorhanden, Wasili Koezjmitsj”, sprak Streltsov. „Nu gaat het alleen nog maar om de leiding. . . Alles staat en valt met de leiding. Nu, wat heb je daar op te zeggen?”

„Ik moet er over nadenken. . .”, antwoordde Wasili hees.

„Natuurlijk moet je daarover nadenken! Tot zo iets besluit je niet op slag. We zullen alles bespreken, een voorstel uitwerken, het voorleggen aan de kolchosvergadering en overleg plegen met de mensen. Als de mensen ons steunen, zullen we, als de oogst binnen is, aan het werk gaan. Zie je, hoe alles zich harmonisch ontwikkelt?”

Zij bogen zich weer over de kaart.

„De veestallen moeten dichterbij de weiden verplaatst worden”, zei Wasili, die zich steeds meer opwond, maar zijn opwindingsgloed nog onderdrukte. „De varkensfokkerij daarentegen moet hierheen, naar de aardappelvel-

den. Wij krijgen meer ruimte voor het vee, zodat wij het grootscheeps kunnen opzetten."

Andrej keek ontroerd en trots naar zijn gespannen en verhit gezicht, zoals je een geslaagd werkstuk, waar je met zorg aan gewerkt hebt, bekijkt. Hij herinnerde zich weer, hoe Wasili, als de onbekende voorzitter van een achterlijke kolchos, twee jaar geleden woedend bij hem was binnengestormd. Hij overzag de weg, die deze sinds dien had afgelegd, met vele fouten weliswaar, maar met zo'n kracht gericht op zijn doel, dat men hem wel moest vertrouwen. Maar eerst nu, nu Wasili op het punt stond een nieuw strijdperk te betreden, waar hij al zijn gaven zou kunnen ontplooien, gaf Andrej er zich ten volle rekenschap van, hoeveel ontembare kracht er in deze zwaar gebouwde, vermete ataman, met zijn donkere huid en zijn somber fonkelende ogen school.

„Een tweede Oegarow, een tweede Malysjko groeit op in ons district. Geef hem de tijd, en hij zal het tegen de besten kunnen opnemen en voor niemand de vlag strijken."

Zij spraken nog lang met elkaar.

Toen Wasili eindelijk de werkkamer uitkwam, trof hij in de voorkamer Oegarow en Malysjko. Oegarow sprak levendig tegen Malysjko. Deze luisterde met toegeknepen, strenge ogen. Geheel verdiept in hun gesprek groetten zij Wasili maar vluchtig. Vroeger had Wasili hen steeds aandachtig en met een gevoel van naijver geobserveerd en op vergaderingen getracht hen te naderen en met hen in gesprek te komen, naar hen te luisteren, en iedere toenadering en belangstelling van hun kant had zijn eerzucht gestreeld.

Nu liep hij hen voorbij zonder te blijven staan. Na het besluit, dat hij genomen had, en het onderhoud met de districts-partijsecretaris was hij zo in beslag genomen door het grote werk, dat voor hem lag, en was hij van de

juistheid en het succes van het plan zo overtuigd, dat hij voor niets anders meer oog of oor had.

Ja, hij voelde zich een ander mens. Niemand, behalve de partijsecretaris, had nog begrepen, welke krachten er in hem verborgen lagen en naar ontplooiing drongen, maar Wasili wist, dat na korte tijd hij niet meer zou opkijken naar Oegarow en Malysjko, nee, dezen zouden opeens nieuwsgierig en belangstellend naar hem, Wasili, kijken, verbaasd over zijn breedheid van opvatting en zijn talent als organisator.

Hij wist zeker, dat het zo en niet anders lopen zou, en deze zekerheid vervulde hem en verhief hem boven de benepen eerezucht, die hij vroeger had gevoeld. In zijn gelijkmatige tred en in zijn rustige, geconcentreerde oogopslag zat iets, dat de scherpzinnige Oegarow onwillekeurig dwong zich om te keren om hem na te kijken.

Wasili kwam thuis, zo opgewekt en jong als Awdotja haar man in lange tijd niet had gezien. Zonder haar eerst het plan precies uit te leggen, vertelde hij te hooi en te gras van de grote, rijke kolchos, die in zijn fantasie leefde. En minder uit deze onsamenhangende woorden dan uit zijn jeugdige, opnieuw overschuimende blijmoedigheid begreep Awdotja, waarvan hij was vervuld.

„Nou herken ik mijn Wasja weer!” dacht zij vol blijdschap en opwindung, want hij was weer „de tractorist onder de rode vaan”, die eens haar liefde had opgewekt. „Ik wist, ja, ik voelde dat hij zo was! Tot dusver kent niemand zijn ware kracht, tot dusver weet misschien ik alleen, hoe hij is en wat er uit hem worden zal!”

Het verblijdde en beangstigde haar te zien, hoe haar man veranderd was. Het verheugde haar, omdat het een lust was van Wasili, zoals hij nu was, te houden; het beangstigde haar, omdat ze bang was geen gelijke tred met hem te zullen kunnen houden. En zij koesterde geen

medelijdende moederliefde meer voor haar man, nee, na zoveel jaar voelde Awdotja voor hem weer die gelukkige bewondering en trots, die Doenja als jong meisje voor hem gevoeld had.

Zwaar bogen de aren op de velden. De tijd van de vruchtbare rijpheid brak aan, de tijd dat het werk nog niet lichter wordt, maar vrucht gaat dragen. De weken naderden, die eens „de zware tijd” werden genoemd, maar die nu aangeduid worden als „oogstcampagne”, door de Eén-Mei-mensen afgekort tot het eenvoudige, verblijdende woord „Oogst”.

De aarde maakte zich gereed de mensen hun liefde en zorgen rijkelijk te vergoeden, terwijl de mensen aanstalten maakten haar gaven, haar beloning waardig te ontvangen.

Frosja liep vermagerd en verbrand rond. Er was een nieuw tijdperk in haar leven aangebroken. Tijdens de oogsttijd had ze de tractor voor de combine verwisseld en was van een eenvoudige tractoriste tot leidster van een maai-dors-aggregaat opgeklommen.

Leidster van een maai-dors-aggregaat! Op de dag, dat haar die rang voor het eerst verleend werd, bekeek ze zich, zodra ze thuis was, kritisch in de spiegel.

„Die lok op m'n voorhoofd past me niet meer. En ook het rose blousje met de vijf lintjes staat me niet meer. . . Onder mijn overall moet ik een blauwe blouse met knoopjes aantrekken en om mijn hoofd een doek binden, die ook mijn nek en schouders tegen kaf en stof beschermt. Het zal vast een leuk gezicht zijn, als de leidster van het maai-dors-aggregaat op haar combine over het veld rijdt en haar hoofddoek achter haar aanfladdert! . . . Die oorbellen met de turkooizen en smaragden kan ik blijven dragen. . . Blauw en groen staat mij goed. . .”

„Wat sta je jezelf daar te bestuderen als een nieuwe circulaire?” zei Pjotr lachend.

„Vergeet niet, Petroenja, dat ik nu aan het hoofd sta van een aggregaat! Bestuurders, schovenzetsters, brandstofverzorgers en voerlieden, die moeten toch respect voor me hebben!” Ze ging aan tafel zitten, schonk zich thee in, maar praatte verder zonder die uit te drinken. „Maar de hoofdzaak, dat is het aggregaat! Weet je wat Nastja zegt? Zich autoriteit verschaffen bij de mensen, zegt ze, valt niet mee, maar een machine de baas worden is nog moeilijker! En mijn machine is natuurlijk erg koppig. Op het eerste gezicht heeft hij iedereen voor zich ingenomen. Niets op aan te merken. Hij is groot en hoog, makkelijk te leiden en goed bestuurbaar. Hij rijdt zelf, maait zelf en dorst zelf! Zelfstandig als een bewoner van een grote stad! Maar aan de andere kant is hij ook als een echt raspaard, dat niet aan iedere berijder gehoorzaamt. Onder een goede ruiter behaalt hij records, maar een slechte werpt hij af! Zonder veel complimenten! Hij zit volstreken.”

„Dan past die machine goed bij jou! Precies jouw karakter!”

Zij maakte bijtijds proefritten en controleerde de koppeling en het mechanisme. Nastja zelf hielp haar daarbij. Zij gingen er 's ochtends vroeg op uit voor hun proefritten en boven het gegrom en lawaai van de machine uit, hadden ze op de commando-brug boeiende gesprekken.

„Aan de combine zit niets bijkomstigs”, zei Nastja. „Ieder schroefje is van vitaal belang, en in 't geheel zijn er ongeveer twee duizend! Door één enkel schroefje, dat los raakt, komt de hele combine in gevaar, en wanneer hij een half uur stilstaat, kost dat vele centenaars koren!”

Toen Nastja er in toegestemd had om leidster van een jeugdbrigade te worden, had ze zelf niet verwacht, dat het opleiden van de jeugd haar zoveel plezier zou doen. Bijzonder graag was ze met Frosja bezig. Nastja had plezier in de werklust en de dorst naar kennis van

de altijd vrolijke Frosja van haar kant was moeder had ze niet het minste respect voor haar eerste keer van haar leven was, dat ze zich van Frosja wekte in Nastja moederlijke genegenheid

„Hoor eens, Frosjoesjka”, vertelde ze, „wat me een keer gebeurd is. Het is al lang geleden, ik was nog jong. Ik oogstte toen met een Stalin-combine tarwe, op een zaadkwekerij. Toen het tijd was voor de middagschaft, zei ik: Laten we doorwerken, maar de tractorist was voor uitrusten. De jongen zat al twee werktijden achter elkaar aan het stuurrad. 'Eén uurtje maakt geen verschil', zei hij. 'We rusten een uurtje uit en halen dan het verzuim weer in.' Nu, we gingen dus een uurtje slapen en toen we wakker werden, trommelde de hagel op onze rug! Het hele veld was neergeslagen! De kolchosboeren stonden er bij te huilen. Als we toen drie uur eerder klaar geweest waren, hadden we alle tarwe gered. Denk altijd aan die geschiedenis, zoals ik er altijd aan denk. Dan weet je, hoeveel er van ons werk afhangt en wat het van ons vergt!”

Stepan en Nastja hielpen Frosja een eigen werkplaats inrichten. Zij sleepte een hele verzameling nieuwe sleutels en ander montage-gereedschap mee naar huis en begon als naar gewoonte op te scheppen:

„Een combine-bestuurster moet alles zijn: bankwerker, draaier, monteur en agronoom! Het is het meest omvattende beroep! De bunker ledigen we onder het rijden. We demonteren de bunkerpijp!”

„Dat weet ik”, zei Pjotr geringschattend. „De opening van de bunker wordt met een schuif gesloten, en onder het mondstuk van de pijp wordt een platvorm aangebracht, en daarop staat de graanaafnemer met de zakken.”

Frosja vroeg beduusd: „Van wie weet je dat?”

„Is dat zo'n grote wijsheid? Ten slotte lezen wij ook boeken!” zei Pjotr, alsof dat iets heel gewoons was.

Uit het veld geslagen door de onverwachte kennis van haar man, wist Frosja niet, wat zij moest antwoorden. En Pjotr vervolgde op geringschattend-welwillende toon, die de oude Koezjma Bortnikow eigen was geweest: „Wanneer jij het besturen van een combine als een veelomvattend beroep beschouwt, wat valt er dan niet van ons te zeggen! De leider van een akkerbouwbrigade moet niet alleen de tractor en de combine kennen, maar gewoonweg alle landbouwmachines en bovendien nog op de hoogte zijn van de agrotechniek, van de leer van Mitsjoerin en van de politiek. Je kunt zeggen, wat je wilt, maar ons werk is het belangrijkste. In ons vak hebben we werkelijk een veelomvattende kennis nodig!”

Pjotr las de laatste tijd veel en met belangstelling. Hij kocht een boekenkast en was trots op zijn bibliotheek. Frosja, ongedurig als ze was, werd geïmponeerd door de vlijtige studie van haar man. Ze schiepte in het hele district met zijn boekenverzameling op en siste 's avonds telkens tegen Xenofontowna: „Zachtjes, moeder, zie je dan niet, dat Petroenja studeert?”

Pjotr hoorde dat en dacht: „Langzamerhand gaat het goed... We vinden het samen wel.”

De plotselinge verandering in zijn karakter bracht iedereen in verbazing, alleen Wasilisa zei: „Die Bortnikows zijn allemaal zo! In hun jeugd halen ze katekwaad uit, maar zo gauw ze getrouwd zijn, worden ze anders. Koezjma Bortnikow heeft in zijn tijd ook de ergste streken uitgehaald, maar toen is hij getrouwd, en alles was uit. De Bortnikows zijn goede huisvaders.”

Eindelijk kwam de avond, waarop Wasili bij Frosja kwam en zei: „Nu, Frosja, het graan is rijp. Begin morgenochtend zo vroeg mogelijk.”

In de koelte van de nevelige morgen reed het aggre-

gaat naar het veld. De routen waren bijtijds in orde gemaakt en verhogingen en kuilen gemerkt. Nastja had het veld met paaltjes afgezet, om het aanhouden van het urenplan makkelijker te maken. Aan ieder paaltje hing een kartonnen labeltje met het tijdstip, waarop de maai-dorsmachine daar moest zijn.

Frosja had weliswaar meer dan één proefrit gemaakt, maar het was de eerste keer, dat ze de machine in het maaiveld reed. Tot dusver was alles maar spel geweest, maar nu werd het ernst. Toen het laagstaande, maar vol-rijpe graan voor de machine oprees, verloor ze een moment haar bezinning. Zou het plotseling misgaan? Zou alles, wat tijdens de proefritten eenvoudig, waar en zeker scheen, hier, tussen het levend graan leugenachtig, bedriegelijk en vals blijken te zijn? Met van angst open-gesperde ogen keek zij naar Nastja, Wasili en Pjoir om.

Nastja riep, om haar moed in te spreken: „Toe maar Frosja!”

De eerste golf aren viel onder de messen en liep over de transportband.

„Het gaat goed! Lieve hemeltje, ik speel het waarachtig klaar!” Hoe dikwijls had ze 't al gezien, 't zich voorgesteld en niettegenstaande dat kwam het haar nu als een wonder voor.

Ze stond rustig met haar handen aan het stuurrad zonder zich in te spannen, en het aggregaat sneed door de korenzee en zoog een ware graanstream op. Het eerste koren viel in de bunker, de eerste strobossen blonken in de zon en de eerste voren van de door de stoppelploeg omgegooide bovenste teelaarde strekte zich achter het aggregaat uit.

Alles, van het stuurrad tot de messen toe, gehoorzaamde aan de lichtste druk van haar handen. Ze voelde het aggregaat een deel van haar zelf, zijn vibrerend, gelijkmatig geratel drong door in haar spieren, haar zenuwen en haar bloed. Ze rukte de doek van haar hoofd,

zwaaide er mee als met een vlag en schreeuwde, om het lawaai te overstemmen: „Het ga-a-a-a-t! Nastjoesja! Petroenja! Oom Wasja! Het ga-a-a-at!”

In de vroegte, toen het graan nog nat was van de dauw, reed zij op de eerste versnelling, maar toen de zon hoger steeg, voerde zij het tempo op.

Na een paar uur kwam Nastja terug om naar het werk van Frosja te kijken. De halve sector van de eerste akkerbouwgroep was al geoogst. Op de andere helft stond, licht golvend onder de hete wind, het compacte graanmassief. Nastja klom op de combine.

„Nastja, ik wil hem op de derde versnelling zetten! Maar het gaat niet!” riep Frosja.

„Ben je niet bang voor de derde?”

„Maar waarom? Het is toch mijn eigen terrein? Ik heb het zelf geploegd en ken elke oneffenheid van buiten. Waarvoor zou ik dan bang zijn? Maar het gaat niet, ik heb het al geprobeerd.”

„Waarom gaat het niet?”

„Als ik op de hoogste versnelling overschakel, draaien de haspels te snel en gooien het graan over het schild. Ik kan wel huilen van ergernis, Nastja! Ik zou zo graag op de derde versnelling rijden!”

„Verwissel de haspelversnelling maar eens.”

„Maar, hoe moet dat, Nastja?”

„Heel eenvoudig. Ik zal het je laten zien.”

Al gauw was die moeilijkheid overwonnen, en Frosja schakelde in op de hoogste versnelling. De wind sloeg haar in het gezicht. Voor zich zag zij de gouden korenzee, die tot de horizon reikte en baadde in het blauw. Achter en op zij vloog de rogge onophoudelijk in zware golven op de transportband van de header. Het stroomde als het water van een groot meer door een smalle sluisdeur, en het lawaai van de motor, de loopkettingen, de tandraderen en ventilatoren leek op het loeien van een

waterval, en de strobossen wervelden achter het aggregaat als een dik geel schuim in de glans van de zon.

Het leek Frosja alsof de maai-dorsmachine onophoudelijk het veld met zijn goud en blauw opzoog, als zoog hij en zeefde hij door de stalen tanden van het voorsnij-apparaat.

Frosja vergat de tijd, zag niets, dacht aan niets en ging helemaal op in de ononderbroken beweging. Hoe belachelijk kwamen haar op dat ogenblik haar records voor met het snel-schovenbinden! Hoe nietig leken haar zowel de successen bij het inhalen van de oogst van het afgelopen jaar als haar angst van een paar uur geleden!

„Snelbinden! En dat noemden wij successen, overwinningen! Was dat dan snelheid? Dit hier, dit is snelheid! Een snelheid, die gemeten wordt in kilometers en dubbele centenaars! Dreun maar, mijn machine! Stroom maar, mijn koren!”

De paaltjes van de afzetting glipten voorbij. Ze keek er niet naar en ze dacht er niet aan, want ze wist, dat ze op het tijdschema ver voor was. Een smalle, nauwelijks een kwartmeter brede onbezaaide strook grond flitste voorbij.

„Wat was dat?” schoot het Frosja door het hoofd. „Ach, wat maakt dat ook uit! Voorwaarts, altijd maar rechtuit, op de hoogste versnelling, opdat het veld zonder ophouden door de machine stroomt!”

Tijdens de middagschaft kwamen twee meisjes ademloos op Wasili en Pjotr toe rennen.

„Petroenja, Wasili Koezjmitsj!” schreeuwde Wera Jasnewa al van verre. „Frosja is door de brigade-grenzen heen gereden!”

„Door de brigade-grenzen heen gereden?” vroeg Wasili zonder te begrijpen.

„Met de combine! Ze rijdt er maar blindelings op los, kijkt niet rechts of links en rijdt rechtstreeks van hun sector de onze binnen. Voor haar bestaan er geen akker-grenzen en afzettingen meer!” beklaagde Wera zich.

Allen ijlden naar het veld.

„De hele zomer hebben we in groepen gewerkt, gewied en gemest, en met de oogst komt alles door elkaar! Niemand weet welke opbrengst elke groep apart heeft!”

„O, dat eigenzinnige vrouwmens!” dacht Wasili. „Altijd heb je gedonder met haar!”

Hij liep haastig de stoffige weg op, zodat de meisjes hem nauwelijks konden bijhouden.

„Ai, dat wordt me een spektakel!” Wera schudde het hoofd alleen al bij de gedachte aan het schandaal, dat er van komen zou. „Ze is niet op haar mondje gevallen. Wat schelden betreft, is ze het hele dorp de baas! Ze heeft lak aan onze groepsindeling, en op het eind zal ze nog gelijk krijgen!”

Wasili en Pjotr zwegen. Ze verzamelden krachten. Ze wisten beiden goed, wat een twistgesprek met Frosja betekende.

Ze liepen het veld door, de combine tegemoet. De helft van het grote veld was al geoogst.

„Moet je eens kijken!” riep Wasili verbaasd. „Geen halmpje. Zo glad als een plank!”

De combine reed op hen toe. Je zag Frosja's zonverbrande gezicht al en haar gefronste wenkbrauwen. De losse slippen van haar hoofddoek fladderden achter haar aan. De combine naderde met een gelijkmatig geratel, en de aren vielen gedwee voor de machine. Slechts onbeweeglijke strobossen bleven op het kale veld achter. Zo snel en machtig werkte het aggregaat, dat iedereen onwillekeurig bleef staan om er met verbazing naar te kijken.

Zowel Wasili als Pjotr en de meisjes waren gekomen om ruzie te maken met Frosja, maar de onweerstaanbare

beweging van de machine deed hen versteld staan. Hun geprikkeldheid maakte, ondanks hen zelf, bijna plaats voor bewondering. Frosja was plotseling niet meer een brutaal, eigenzinnig vrouwtje, maar de „leidster van een maai-dors-aggregaat”, iemand, van wiens capaciteiten veel afhangt.

En capaciteiten had ze. Toen ze op haar maai-dors-machine kwam aanzeilen, vergat iedereen haar brutale streken en zag alleen de begaafdheid en de vermetelheid, die ze bij ieder werk aan de dag legde en waarvoor men haar tot dusver dan ook veel vergeven had.

Zonder met de ogen te knippen, reed ze nu onder getuigen over de grens, die de sectoren van twee akkerbouwgroepen scheidde, en eerst toen liep Wasili op de machine toe. Hij klom de trap van de combine op en schreeuwde haar met een zachtmoedigheid, die hem zelf verbaasde, in het oor: „Waarom rij je door de brigade-grens heen, Frosja?”

„Oom Wasja!” schreeuwde Frosja als antwoord terug. „Als ik doorrij, gaat het toch tweemaal zo vlug! Deze sectoren zijn berekend op anderhalve dag, maar als ik ze in één trek doe, op de hoogste versnelling, ben ik er vanavond mee klaar! En kijk maar eens, er komen wolken opzetten! Het zou best kunnen gaan regenen!”

„Had het dan van tevoren gezegd!” berispte Wasili haar.

„Oom Wasja, het was helemaal mijn bedoeling niet! Ik zweer het je! Toen ik eenmaal reed en de machine er op losdreunde, heb ik zelf niet gemerkt, dat ik over de grens heenging! Geloof me toch! Op mijn erewoord, ik lieg niet!”

En Wasili geloofde haar. Hij had niet voor niets vele jaren in het MTS gewerkt. Hij kende de gebiedende macht van de machine en voelde, terwijl hij naast Frosja stond, dat ook zijn hand niet gehoorzaamd zou hebben om in een enge kring rond te rijden, als er een rechte,

vrije baan voor de machine had gelegen. Het hart van de tractorist sprak in hem. Een machine moest je met een maximum aan effect gebruiken. Dat was voor hem niet alleen een kwestie van verstand, maar hij voelde het als een behoefte, even dringend als een gezond, sterk en verstandig mens de behoefte heeft aan frisse lucht en onbelemmerde beweging.

Hij klom van de machine af en liep naar de jongelui toe. Dadelijk gingen ze hem te lijf: „Wat heeft ze gezegd, oom Wasja? Wat?!”

Hij stak bedachtzaam een sigaret op.

„Zij heeft gezegd, dat als ze in één trek doorwerkt, en op de hoogste versnelling, ze vanavond met beide sectoren klaar kan zijn. Kijk!” Hij wees met het hoofd naar de lucht. „Er komen wolken opzetten, vóór het aanbreeken van de nacht moeten we klaar zijn.”

„En wat gebeurt er met de groepen?”

„Wat er met de groepen gebeurt? De oogstopbrengst is voor beide sectoren vrijwel gelijk. Bovendien ben ik van mening, dat akkerbouwgroepen hun tijd gehad hebben. Ook de brigadiers zijn het daarmee eens.”

„Wat gaat er dan gebeuren?”

„Daarover kan ik niet alleen beslissen, en wij zullen het vraagstuk in het bestuur behandelen.”

Op hun weg terug maakten Wasili en Pjotr een omweg naar de sector van de jeugdbrigade, waar de maaimachine en de schovenbindsters aan de gang waren. Ljoebawa, die juist voorbijkwam, liep op Wasili toe.

Wasili plaagde haar: „Nu, nu, Ljoebawa. Ben je van het vliegtuig weer op de automobiel overgegaan? De jeugd heeft je alweer ingehaald!”

„Daar wou ik juist eens met je over spreken, Wasili Koezjmitsj”, antwoordde Ljoebawa beledigd. „Het is niet rechtvaardig, en we verzoeken je Pjotr uit het vliegtuig te zetten!”

„Wat is niet rechtvaardig?” vroeg hij. „Wat is dat
gesprek.

„Heel eenvoudig! Wij hebben in onze werkdag
geogst dan zij, maar wat deden de anderen? Zij
hebben in de middagschaft deugdzaam. Ze hebben
gauw-gauw iets gegeten en, hop, zijn ze weer aan het
werk gegaan!”

„Nu, en?” vroeg Pjotr. „Wie verbiedt jullie om te
te schaffen?”

„Er zijn oudere vrouwen bij ons en er zijn ook
deren hebben; ik kan niet toelaten, dat de hele
brigade doorwerken zonder middagschaft!”

„Niemand dwingt jullie daartoe! Maar als je er van
wend bent, moet je je ook maar met de eun verlaten
stellen.”

„En ik sta op mijn recht, Wasili Koerimiel!” zei
bawa. „Wat zijn dat voor toestanden, om zonder
schaft te werken?”

Wasili nam er de tijd voor om over zijn
te denken.

„Wat is hier juist?” vroeg hij zich af. „Van de ene
kant werken de jongelui met waerachtig en overgave.
en overgave. Waarom zou je ze niet aanmoedigen? Wie
kan ik Piotr uit het vliegtuig zetten, als hij
meer gepresteerd heeft dan die van Iosif? Dat is
een bittere belediging voor de komkommers, die op
de andere kant mogen de mensen er niet aan denken
zonder middagschaft door te werken. Dat is
baar! Hier moet verstandig opgetreden worden!”

„Over gisteren zullen we het niet hebben, maar
daag, morgen en in het vervolg verbied ik de
zonder middagschaft te werken!” zei hij.

„Wie kan ons verbieden te werken?” Mogen de
meisjes aandringen.

„Ik verbied het! Laten de vrienden er niet van horen
de arbeidsdag zonder de toestemming van het bestuur

te verlengen! Als het middagschaft is, dan eet je, je rust uit, je luistert naar de propagandist of je leest de krant! Zo hoort het!”

„En als we vrijwillig?...”

„Wie kan ons het werken verbieden?”

„Als we het zelf willen?...”

„Ik verbied het jullie! Het is nu juist middagpauze, hou op met werken, ga eten en rust uit! En geen streken! Anders werk je een week zonder middagrust, en dan moeten we in de kolchos een hospitaal voor jullie openen! Vooruit! Rusten!”

Morrend hielden de meisjes met werken op en gingen uitrusten, terwijl Wasili zijn weg vervolgde. Glimlachend dacht hij aan die wintermorgen, lang geleden, toen hij met zijn lantaarn op de wegkruising van de telegraafpaal naar de pijnboom heen en weer gelopen had, in afwachting van de kolchosleden, die te laat kwamen, en hoe hij toen zich verbeterd had en ontstemd op zijn horloge had staan kijken.

Daar, in de verte, waren ze, de wegkruising, de pijnboom met de twee stammen en de telegraafpaal. Je kon ze van hier af zien. Tot in de kleinste onderdelen dook plotseling die morgen weer in zijn herinnering op, zoals hij toen in een kring had rondgelopen: paal — rijs— pijn, met de scherpe winterwind, en het ergste: de ergernis, de onrust en het verdriet, die hij toen gehad had.

Hoe ver lag dit alles nu achter hem! Het hele leven was op een hoger plan gekomen! Ook hier waren wel onaangenaamheden, moeilijkheden en strubbelingen, maar hoe verschilden ze van die van toen!

In die dagen ergerde het hem, dat de kolchosleden te laat kwamen en onverschillig aan het werk gingen, dat Poljoecha en Pawka zich vrolijk maakten over de kolchos, dat Stepanida boekweitmeel uit de molen stal en dat velen meer waarde hechtten aan „stropen” en aan

hun eigen tuintjes dan aan de kolchos en dat er in de stallen geen voer en in de schuren geen zaaigoed was. Nu daarentegen maakte hij zich zorgen, dat de kolchosleden gedurende de middagschaft wilden doorwerken in plaats van uit te rusten en dat Frosja in haar werkijver over de grenzen van de brigade heen gereden was.

Een lezing schoot hem te binnen over de communistische gemeenschap, die hij enige dagen geleden in het districts-partijcomité had gehoord. Na de lezing was er lang en breed over gesproken, of er in het communisme nog tegenstrijdigheden en moeilijkheden zouden zijn.

„Juist, zulke tegenstrijdigheden als tussen mij en de komsomolsen of tussen Pjotr en Frosja zijn ook in het communisme mogelijk. Jammer, dat ik daar toen niet op gekomen ben, anders had ik het in de discussie kunnen aanhalen”, glimlachte hij. „Of het geval met Wasilisa, die boos op ons was, omdat we de beste lammeren uit de schaapskooi haalden om aan haar te geven, of de twist tussen Benjamin Iwanowitsj en Walentina over het plan van het MTS. Ik had aan dat alles moeten denken en er na de voordracht over moeten spreken. Maar het schoot me toen niet dadelijk te binnen. Hier staat nu die pijnboom met twee stammen! Het is dezelfde!”

Bij de pijnboom aangeland, liep hij onder diens twee ruisende toppen door over hetzelfde pad, waarover hij die donkere wintermorgen, ongeveer twee jaar geleden, als in een gesloten kring, was gegaan. „Paal — rijs — pijn! Precies dezelfde! Het is nog niet eens zo lang geleden! Maar hoe ver ligt het allemaal achter ons! En de Eén-Mei-kolchos is niet meer te herkennen!

De wind schoot uit en bracht het lawaai mee van de verre maai-dorsmachine over het stille pad, de pijnboom, de velden en de grenzen.

Awdotja kwam uit Oegreen terug, waar het bureau van het districts-partijcomité haar opname als partijcandidaat had bevestigd.

Wasili kwam op de stoep om zijn vrouw te begroeten, nam haar de baby, het jongetje, af, keek haar vorsend in het gezicht, dat in de schemering maar nauwelijks te onderscheiden was, en vroeg: „Nu? Hoe is het gegaan?”

Hij had er niet aan getwijfeld, dat het buro van het districts-comité het besluit van de kolchos-partijorganisatie zou bevestigen, maar hij was toch de hele dag bang geweest, dat zijn vrouw plotseling zenuwachtig zou zijn geworden en een verkeerd antwoord zou hebben gegeven.

„Nu, Doenjasjka? Waarom zeg je niets?”

In het halfdonker van het voorhuis blonk haar glimlach, en een vreemde, zachte stem zei: „Ik ben aangenomen, Wasjenka...”

Hij sloeg zijn vrije arm om haar heen en trok haar tegen zich aan. Hij zocht naar woorden, die zij nog nooit van hem gehoord had, maar hij vond er niet één en zei eenvoudig: „Nu, gelukkig, Doenjasjka.”

Zij gingen de kamer binnen, en Wasili ontwaarde op het gezicht van zijn vrouw een blijvend opgewonden glimlachje. Ook haar ogen waren stil en gelukkig, als zagen ze niets van wat er om haar heen gebeurde, alsof ze in de verte of in de diepte van haar eigen ziel keken. Zonder van gezichtsuitdrukking te veranderen, zonder haar hoofddoek af te doen, ging ze aan tafel zitten en trok, zoals ze het altijd deed, haar lippen op voor een zucht. Wasili legde zijn slapende zoon op het bed en ging naast zijn vrouw zitten.

„Is alles goed gegaan?”

„O ja!” Ze haalde opnieuw diep adem. „Wasja...”

„Nu? Wat is er nog?...”

„Er gaat zoveel door mijn hoofd, dat ik niet weet, waar ik moet beginnen... Wasja, we kunnen toch vijf mensen van de veefokkerij naar de bouw overplaatsen...”

„Hoe kom je daarbij?” vroeg hij verwonderd. Hij kon haar gedachtengang niet volgen.

„Zo gauw Petrowitsj mij naar het werk begon te vragen, begon mijn geweten te spreken...”

„Nu, nu! Heeft hij dan een aanmerking gemaakt?”

„Wel nee, eerder geprezen, Wasja. Hij zei tegen me...” Zij ontwaakte eindelijk uit haar verzonkenheid en keek haar man met een heldere, oprechte blik aan. „Hij vroeg me: 'Zeg me eens als communiste, Awdotja Tichonowna, heb je in je afdeling alles gedaan, wat mogelijk was?' En toen moest ik meteen denken aan alles, wat niet gebeurd is...”

Ze zweeg opnieuw. Wasili nam zacht haar hand.

„Nu, en jij?”

„Ik zei tegen hem: Nee, niet alles. En ik vertelde hem zonder terughouding, wat ik tot dusver verzuimd had. Ik praatte tot ik er een droge mond van kreeg. Veel van mijn verzuimen had ik al eerder ontdekt en ik was al begonnen ze weer goed te maken, maar over veel is me eerst nu een licht opgegaan. Waar heb ik vroeger mijn ogen gehad? dacht ik bij mezelf. Ze zullen mijn opname wel niet bevestigen.”

„En ze hebben je toch bevestigd?”

„Ja. Ik moest alleen beloven, alles te doen, wat ik gezegd had. Voor de herfst moet de bouw van een modelstal klaar zijn. Wasja, mijn collectief is er nog maar heel gebrekkig op ingesteld. Elke melkster moet er helemaal in opgaan. Maar bij ons in de kolchos is het jammer genoeg zo, dat we alleen maar een bouwbrigade hebben geformeerd en ons daarmee tevredenstellen! Is dat soms juist? En verder, Wasja, hebben ze me gevraagd, wat voor voorlichtingswerk ik onder de vrouwen heb gedaan, en toen stond ik met mijn mond vol tanden. Toen heeft

Walentina mij geholpen. Vertel maar eens, zei ze, hoe je een voordracht over de vrouwenbeweging hebt gehouden. Nu, toen heb ik over die voordracht verteld, maar kun je dat ernstig werk noemen? Pelageja en Malanja lezen nooit een krant en geen enkel boek. Met één voordracht richt je hier niets uit, alleen met geduldige, dagelijkse voorlichting. Maar ik, Wasja, ik heb me daar vroeger helemaal geen zorgen over gemaakt!" Awdotja drukte haar kleine, donkere handen tegen haar gloeiende wangen.

Door het open raam stroomde de frisse avondlucht binnen en droeg de geur van de weiden en de koele vochtigheid van de rivier mee. Voor een ogenblik leek het Wasili, alsof hij dit alles al eens eerder doorleefd had: de stille kamer, de slapende kleine jongen, de sterrenavond voor het venster en deze stemming van Awdotja, opgewonden en in zichzelf gekeerd, de bruine handen tegen de wangen gedrukt — en de glans en de helderheid van haar ziel.

„Wanneer heb ik zo iets al eerder beleefd?" dacht hij. „Of heb ik het niet beleefd en heeft mijn hart alleen maar mijn hele leven lang naar zo'n dag, naar zulke dagen verlangd en er op gewacht?"

Zwijgend trok hij zijn vrouw tegen zich aan, en zij leunde met haar blonde hoofd tegen zijn schouder. Door haar glad gekamd haar liep een dunne scheiding en het gaf een heel bijzondere en zachte geur af, die alleen haar eigen was en die hem aan haar verre meisjestijd herinnerde.

„Nu zijn we allebei communist", zei Wasili. „Allebei..."

„Wasili Koezjmitsj, beste buurman, mag ik je even storen?" sprak een krakende stem, en op de drempel vertoonde zich Xenofontowna. En meteen was de verheven stemming van het ogenblik verdwenen, niet omdat die

vervlogen was, nee, maar die verborg zich in de diepste hoek van hun hart. Xenofontowna had nauwelijks de kamer betreden of haar blik viel op de tafel, waarop het eenvoudige avondeten stond, dat Wasili in aller ijl had klaargemaakt. Zij sloeg verbaasd de handen in elkaar en vroeg verwonderd:

„Mijn God, Wasili Koezjmitsj, eet jij werkelijk en waarachtig aardappelen?”

„Waarom niet?”

„Ik had altijd gedacht, dat bij jou, als voorzitter, de eieren bij hopen werden gekookt!”

Zij was werkelijk verbaasd. „Als ik voorzitter was,” dacht zij, „dan zou ik tot mijn nek in room en honing zwemmen! Wat zijn dit toch voor merkwaardige mensen? Hij is voorzitter van de kolchos, zij heeft alle vee-boerderijen onder zich, en dan eten ze aardappelen en vinden dat nog heel gewoon ook!”

Wasili lachte: „Ga zitten en tast toe!”

„Ik moet meteen weer weg, Wasili Koezjmitsj! Frosja heeft zelf gezegd, dat ik niet lang weg mocht blijven! Ik moest je alleen maar zeggen, dat de barometer weer op regen staat!”

„Alweer regen op komst! Je zou je de haren uit het hoofd trekken!”

„Wasili Koezjmitsj, sta me toe, dat ik me met nog een verzoek tot je richt!” Xenofontowna vouwde haar handen op haar ronde buik.

„Wat wou je?”

„Wees zo goed en haal me bij Frosja weg! Het werk bij haar ligt me niet!”

„Voor de hoeveelste keer moet ik je nu al ander werk geven? Melkster ben je geweest, in de pluimveefokkerij heb je gewerkt en bij Ljoebawa in de akkerbouwgroep en nergens 'ligt het werk je'! Je hebt zelf gevraagd of ik je als ontlaadster op de combine van je dochter wou in-

delen en nu wil je alweer weg! Waar moet ik je nu weer onderbrengen?"

„Stop me maar waar je wilt, beste Wasili Koezjmitsj, voor mijn part bij de gehoornde duivel in eigen persoon! Ik ben met alles tevreden, alleen verlos me van Frosja! Ze pest me dood, die vervloekte meid! Ze ontziet me nergens in! Sedert zij combinebestuurster is geworden, loopt ze zelf als een bezetene rond — ze loert er op om een orde te krijgen, begrijp je — en ze gunt me geen ogenblik rust!"

„Mooi, ik zal aan je denken en overleg plegen met het bestuur. Kom morgenavond maar terug."

Toen Xenofontowna weg was, werd de kleine Koezjma wakker. Wasili had hem een paar dagen niet gezien, omdat Awdotja op Het Afgebrande Bos en in Oegreen was geweest. Hij had erg naar hem verlangd. Koezjma leek op de Bortnikows. Zijn donzige wenkbrauwen waren ravenzwart en groeiden bij de neuswortel aan elkaar.

Wasili verbaasde zich steeds weer opnieuw over de talenten van zijn zoon. Hij dronk met een onvergelykelijke energie. Als hij zich aan de tepel had vastgezogen, smakte hij vol overgave en kneep met zijn kleine knuistjes ijverig in de borst van zijn moeder. Wasili keek naar hem en was opgetogen.

„Een vlijtig kereltje!"

„Hij kan ook al geluidjes maken!" pochte Awdotja. „Doenjasjka kon dat pas in de derde maand, maar hij kan het nu al! Jochie, Koezjma, kiek-kiek, jij kijk-in-de-wereld! Kijk, Wasja, kijk!"

Koezjma sperde het tandeloze, rosige mondje wijd open en maakte een geluidje, dat leek of er een fles werd leeg geschonken.

„Oho! Hij geeft een commando!" riep Wasili. „Kiek-kiek, Koezjma Wasiljewitsj!"

Awdotja legde het kind in een la van de kast, want

z'n ledikantje was op Aljosja's heuvel. Maar Wasili nam het voor zijn zoon op.

„Hoe kun je dat kind nu in een la van de kast leggen! Het is een mens en geen kledingstuk! Kom jij maar bij mij, Koezjma Wasiljewitsj!”

Wasili nam zijn zoon op en legde hem in bed tussen Awdotja en zichzelf in.

„Dat is in strijd met de hygiëne, Wasjenka, om een kind bij zijn ouders te laten slapen.”

„Wat hindert dat nu voor één nacht!”

Het was een groot genot voor hem om het kleine, warme lijfje van Koezjma Wasiljewitsj naast zich te voelen.

„Kijk eens! Hij slaapt en hij smakt! Dat is zijn enige zorg! Ja, hij kent zijn plicht! Dat wordt een flinke kerel!”

Ze zwegen een poosje, toen vroeg hij: „Is het met de separator in orde gekomen?”

„Ja, men heeft me er een beloofd... Weet je, Wasja, dat Tsjernawka nu dertig liter melk geeft? Ksjoesja heeft het toezicht op het melken. Een prachtmeid! Wij moeten haar van de winter vast naar een cursus sturen! Je zult zien, dat ze meer zal presteren dan Serjosja. Die stelt zich te veel aan. Hij geeft wel goeie aanwijzingen, maar hij controleert de mensen niet. Ksjoesja wordt mettertijd beter dan hij. Ze moet studeren, Wasja!”

„Ik heb er niets op tegen! Als de oogst binnen is, sturen we haar naar de stad. Ik heb er van de winter al met Petrowitsj over gesproken. De mensen moeten leren! We hebben nu een kader van top-mensen nodig. In één woord, grootbedrijf! De kudde zal binnen twee jaar vijfmaal zo groot zijn als nu! Knoop dat in je oor, Doenjasjka!”

Hij trok haar zacht naar zich toe en dreigde haar voor de grap: „Zul je dat redden? Zul je dat onder de knie

krijgen? Pas op, anders zet ik je met oneervol ontslag aan de kant!"

In zijn stem klonk de half vermetele ondertoon, die Awdotja zo goed kende uit haar jeugd en waarvan zij altijd zoveel had gehouden en die zelfs nu haar hart sneller deed kloppen.

„Wat! Je eigen vrouw wil je oneervol ontslag geven?” vroeg zij met een gelukkige trilling in haar stem. „Mijn zoon zal mij beschermen!”

„Aan je eigen vrouw moet je hoger eisen stellen! En reken maar niet op je zoon! Koezjma Wasiljewitsj en ik zijn het in alles eens! De zoon zal van zijn moeder nog meer verlangen dan de man van zijn vrouw. Hoe heb je huisgehouden in de kolchos? zal hij vragen. En wat voor een leven heb je voor me voorbereid?”

„Nu! En wat dan nog? Ik zal weten te antwoorden! al met mijn zoon in een vliegtuig gaan zitten en hem bovenaf onze schatten tonen en zeggen: Kijk, mijn , dat is allemaal van jou!”

Prachtig, vanuit een vliegtuig moet je het hem laten .!” stemde Wasili lachend toe en ging weer ernstiger voort: „Ik ben vandaag in Jong Zaad en in De Lichte Weg geweest. We hebben afgesproken, dat de combine in één trek alle tarwe oogsten zal. Ze hebben daar krani-ge mensen!”

Hij sprak over de nieuwe, grote kolchos, en Awdotja verslond zijn woorden en dacht: „Dat is het, waarop ik zolang gewacht heb! Waarop ik gewacht heb sinds de avond op de wei, toen Wasja mij Hagedisje noemde. Ik had de hoop al opgegeven, maar nu is het er toch van gekomen. En mijn Wasja is juist zoals ik dacht, toen ik op het eerste gezicht verliefd op hem werd. Ik heb me als jong meisje niet in hem vergist! Dat kan ik zeggen, nu ik over de dertig ben!”

De maan trok van raam tot raam, de schaduw op de

grond verplaatste zich, maar Wasili en Awdotja lagen nog altijd wakker.

„Nu, Doenjasjka, laten we gaan slapen. Wij hebben zoveel met elkaar te bespreken, dat het voor honderd jaar genoeg is! Morgen moeten we weer bij het krieken van de dag opstaan. De hemel is weliswaar helder, maar de barometer staat op regen. De koekoek zal hem halen! Wel te ruste, m'n lief!”

Wasili viel bijna dadelijk in diepe slaap. Awdotja stond stilletjes op, nam het slapende kind in haar armen, legde het in de la en kroop toen weer vlug in bed bij Wasili. Hij keerde zijn slaperige gezicht naar haar toe, sloeg een arm om haar heen en glimlachte.

Awdotja werd midden in de nacht wakker. In het gevoel van vreugde, dat haar ook in de slaap niet had verlaten, mengde zich een vreemde onrust.

„Wat is dat?” dachte ze slaapdronken. „Ach, het regent al!” Zij opende dadelijk de ogen. Eentonig tikten de regendruppels tegen het raam. De hemel, die kort geleden nog met sterren bezaaid was, was nu donker. Ook in de kamer was het nu donker. De regen trommelde en ruiste onophoudelijk, gelijkmatig en eentonig. Ongerust kon ze niet meer slapen, maar bleef toch stil liggen om haar man niet wakker te maken.

„Alweer klettert de regen op zo'n ongelegen tijd”, dacht zij. „Altijd zet hij, als om ons te plagen, juist met het oogsten in! Je hele leven moet je naar de hemel kijken. De ene keer is het: Ach, het regent! En de andere keer: Ach, het regent niet! Een geluk, dat Wasja slaapt en niets hoort. Ik zou me willen omdraaien, maar ik wil hem niet wakker maken. Als hij wakker wordt en de regen hoort, vindt hij geen rust meer. Mijn arm slaapt! Zal ik hem terugtrekken? Ach nee, niet doen! Anders wordt Wasja wakker! Ik houd het wel uit!”

Vlak bij haar oor hoorde zij zachtjes zuchten en even later weer. Blijkbaar sliep Wasili ook niet en luisterde

krijgen? Pas op, anders zet ik je met oneervol ontslag aan de kant!"

In zijn stem klonk de half vermetele ondertoon, die Awdotja zo goed kende uit haar jeugd en waarvan zij altijd zoveel had gehouden en die zelfs nu haar hart sneller deed kloppen.

„Wat! Je eigen vrouw wil je oneervol ontslag geven?" vroeg zij met een gelukkige trilling in haar stem. „Mijn zoon zal mij beschermen!"

„Aan je eigen vrouw moet je hoger eisen stellen! En reken maar niet op je zoon! Koezjma Wasiljewitsj en ik zijn het in alles eens! De zoon zal van zijn moeder nog meer verlangen dan de man van zijn vrouw. Hoe heb je huisgehouden in de kolchos? zal hij vragen. En wat voor een leven heb je voor me voorbereid?"

„Nu! En wat dan nog? Ik zal weten te antwoorden! Ik zal met mijn zoon in een vliegtuig gaan zitten en hem van bovenaf onze schatten tonen en zeggen: Kijk, mijn zoon, dat is allemaal van jou!"

„Prachtig, vanuit een vliegtuig moet je het hem laten zien!" stemde Wasili lachend toe en ging weer ernstiger voort: „Ik ben vandaag in Jong Zaad en in De Lichte Weg geweest. We hebben afgesproken, dat de combine in één trek alle tarwe oogsten zal. Ze hebben daar krani-ge mensen!"

Hij sprak over de nieuwe, grote kolchos, en Awdotja verslond zijn woorden en dacht: „Dat is het, waarop ik zolang gewacht heb! Waarop ik gewacht heb sinds de avond op de wei, toen Wasja mij Hagedisje noemde. Ik had de hoop al opgegeven, maar nu is het er toch van gekomen. En mijn Wasja is juist zoals ik dacht, toen ik op het eerste gezicht verliefd op hem werd. Ik heb me als jong meisje niet in hem vergist! Dat kan ik zeggen, nu ik over de dertig ben!"

De maan trok van raam tot raam, de schaduw op de

grond verplaatste zich, maar Wasili en Awdotja lagen nog altijd wakker.

„Nu, Doenjasjka, laten we gaan slapen. Wij hebben zoveel met elkaar te bespreken, dat het voor honderd jaar genoeg is! Morgen moeten we weer bij het krieken van de dag opstaan. De hemel is weliswaar helder, maar de barometer staat op regen. De koekoek zal hem halen! Wel te ruste, m'n lief!”

Wasili viel bijna dadelijk in diepe slaap. Awdotja stond stilletjes op, nam het slapende kind in haar armen, legde het in de la en kroop toen weer vlug in bed bij Wasili. Hij keerde zijn slaperige gezicht naar haar toe, sloeg een arm om haar heen en glimlachte.

Awdotja werd midden in de nacht wakker. In het gevoel van vreugde, dat haar ook in de slaap niet had verlaten, mengde zich een vreemde onrust.

„Wat is dat?” dachte ze slaapdronken. „Ach, het regent al!” Zij opende dadelijk de ogen. Eentonig tikten de regendruppels tegen het raam. De hemel, die kort geleden nog met sterren bezaaid was, was nu donker. Ook in de kamer was het nu donker. De regen trommelde en ruiste onophoudelijk, gelijkmatig en eentonig. Ongerust kon ze niet meer slapen, maar bleef toch stil liggen om haar man niet wakker te maken.

„Alweer klettert de regen op zo'n ongelegen tijd”, dacht zij. „Altijd zet hij, als om ons te plagen, juist met het oogsten in! Je hele leven moet je naar de hemel kijken. De ene keer is het: Ach, het regent! En de andere keer: Ach, het regent niet! Een geluk, dat Wasja slaapt en niets hoort. Ik zou me willen omdraaien, maar ik wil hem niet wakker maken. Als hij wakker wordt en de regen hoort, vindt hij geen rust meer. Mijn arm slaapt! Zal ik hem terugtrekken? Ach nee, niet doen! Anders wordt Wasja wakker! Ik houd het wel uit!”

Vlak bij haar oor hoorde zij zachtjes zuchten en even later weer. Blijkbaar sliep Wasili ook niet en luisterde

naar de regen, maar verroerde zich niet om haar niet wakker te maken.

„Wasja!” zei ze zacht.

„Ja!”

„Waarom zucht je?”

„Het regent. . .”

Hij tilde zijn arm op en legde die om Awdotja's schouders. Zo lagen ze daar en luisterden naar het trommelen van de regen en dachten beiden aan één en hetzelfde.

„Duivels nog aan toe! Wat giet het! Ik had gedacht, dat we van alle zorgen af waren, maar met de tarwe is het mis! Ik heb een fout begaan. Had ik vorige week 's nachts maar laten doorwerken, dan hoefde ik me nu geen zorgen te maken! Ik droomde, dat het graan op de aarde viel, en nu word ik wakker, en het is de regen!”

„Ik geloof niet, dat het lang zal duren. . . Ik heb in de krant gelezen, dat er een droge herfst verwacht wordt.”

Lang lagen zij zo en spraken bij het ruisen van de regen, gelukkig, niettegenstaande hun zorgen, omdat ze elkaar zo heel nabij waren.

Tegen de ochtend hield de regen op. Boven de vochtige aarde rees een gulden Septemberdag omhoog. Nu eens hier en dan weer daar vlamden in het lichte groen van het bos de lijsterbessen op. Zij schenen tussen de takken door en trokken de blik aan. Het bos leek er vol van.

Tegen de avond reden Wasili en Awdotja naar Aljosja's heuvel.

Een weldadige herfststilte lag over de afge oogste velden. De blauwe hemel welfde zich wijd en hoog over de verlaten stoppelvelden. In de verte stonden de schoven in lange rijen, en wagens reden af en aan. Over het verst afgelegen veld, aan de rand van het bos, waar het graan nog niet gemaaid was, zeilde een vuurrode maai-dorsmachine.

Awdotja voelde zich onuitsprekelijk gelukkig. Zij keek Wasili aan en zei: „Ik begrijp zelf niet, wat me in de herfst zo ontroert! In het voorjaar en in de zomer denk ik aan niets anders dan aan de boerderij, maar zo gauw de oogst begint, word ik met al mijn vezels naar de akkers getrokken! Ik houd het dan niet meer uit, ik moet naar de akkers.

„Mijn handen jeuken ook!”

„Een goeie oogst!” vervolgde Awdotja. „Zo een hebben we sinds lang niet meer beleefd. In doorsnee halen we minstens achttien dubbele centenaars per hectare!”

„Veel te weinig! Noem je dat een goeie oogst!” meende Wasili met zijn onverwachte en schalkse glimlach.

„Wat zeg je me daarvan! Achttien dubbele centenaars vindt hij nog te weinig! Nog niet zo lang geleden vonden we acht al veel!”

„Wat noem je hier veel? Andere mensen brengen er dertig binnen, en wij maar een beetje meer dan de helft daarvan!”

De laatste tijd stelde hij, opgewekt, steeds hogere eisen.

„Die man is als van de boze bezeten!” zei Praskowja. „Wat er ook gebeurt in de kolchos, het is hem altijd te weinig! Of de duivel hem opjaagt!”

Alle behaalde resultaten leken hem ontoelaatbaar gering in vergelijking met de krachten en de mogelijkheden, die hij zag, en een ongeduldig verlangen om die te verwezenlijken joeg hem voortdurend op.

Awdotja keek hem aan en streefde de strak gespannen, bruine huid van zijn wangen.

„Ik dacht, dat mijn man na het overvloedige jaar dikker zou worden, maar nee, hij wordt steeds magerder. Dat komt door die overmatige begeerte, op mijn erenwoord!”

„Zo is het”, lachte Wasili. „Ik ben onverzadigbaar! Wanneer wij het volgende jaar geen vijftwintig dub-

bele centenaars van de hectare halen, gooi ik het bijltje er bij neer! Ik deug niet als voorzitter! zal ik dan zeggen. Beste mensen, zet me maar af!”

„Dat zal zo'n vaart niet lopen”, zei Awdotja. „Maar wat waar is, is waar, Wasja. Onze kolchos is pas halverwege. De eerste helft van de weg heeft hij afgelegd, en nu komt de tweede. Het wordt tijd, dat we een voorbeeldige kolchos worden!”

„Ja. . . Maar dat wordt moeilijker, Doenjasjka, dan uit een slechte kolchos een goeie te maken! Maar met dat al, als we achterom kijken, hebben we toch niet weinig tot stand gebracht.”

„Had het dan anders gekund? Hebben we het soms alleen opgeknappt? Van allen, tot wie wij ons gewend hebben, hebben wij hulp ontvangen!” Zij glimlachte en ging snel voort: „Wasja, ik herinner me telkens iets, dat me overkomen is als klein meisje. Ik ben eens naar een zoutmeer geweest. Zwemmen kon ik niet. Ik was bang, maar tante zei tegen mij: Wees maar niet bang, beweeg je armen en benen, dan zal het water je niet laten ondergaan, maar je naar boven dragen. Als je maar niet als een blok blijft liggen! En werkelijk, ik bewoog me een beetje, en plotseling droeg het meer me naar boven, en ik zwom, Wasja! Het leek mij een wonder! Als ik over onze kolchos nadenk, schiet me telkens die gebeurtenis te binnen. Zo vaak ik ergens met de mensen in een zwakke kolchos spreek, wil ik steeds met tante's woorden zeggen: Beweeg je armen en benen maar, dan komen jullie van zelf naar boven! Blijf alleen niet als een blok liggen!”

Zij reden langs de dorsvloer, niet ver van het aardappelveld. De aardappels waren gepoot volgens een nieuwe methode, in zogenaamde nesten. Wasili dacht aan de nacht op Frosja's heuvelakker. „Met de schoffels hebben we de grond losgemaakt. . . We gebruikten schoffels! . . .” dacht hij geringschattend. „Dan is een machine toch heel

wat anders!" Ook naar de bouw van de dorsvloer keek hij nu met een zekere geringschatting. „Ik dacht, dat dat een bouwwerk was volgens de regels van de kunst! En wat was het alles nog? Een paar stammen uit het bos gehaald! Nee, het volgend voorjaar gaan we echt aan het bouwen!"

De moeilijkheden van het verleden leken hem nu belachelijk klein en spelenderwijs te overwinnen, zoals een leerling van een hogere klas de opgaven, waarop hij nog maar een paar jaar geleden duchtig had zitten zweeten, belachelijk makkelijk vindt.

Rondom ritselde de rijpende haver. Verder weg verblijdde de regelmatige vierhoek van de vlasakker het oog door zijn met groen doorschoten kanariegele kleur.

Toen de velden aan het gezicht onttrokken werden, doordat de weg door het bos leidde, drongen de dagelijkse zorgen zich aan Awdotja op.

„Ik ben nieuwsgierig of Lipka lammeren geworpen heeft", sprak zij peinzend. „En hoeveel lammeren zal ze deze keer wel werpen? De laatste jaren waren het er telkens twee."

„Jij en Wasilisa, jullie hebt me het dubbele van het plan beloofd! Pas op, dat jullie je woord houdt!"

Toen ze de heuvel naderden, dacht Awdotja: „In mijn afwezigheid hebben ze vast de hele nacht doorgeboemeld en zijn ze niet naar bed gegaan, mijn spring-in-'t-veldjes."

De weg maakte een scherpe bocht, en Aljosja's heuvel rees in zijn volle pracht voor hun blikken op.

Het zwarte lint van een bosbeekje omspoelde zijn helling. Een schaduwrijk, door de herfst pas even rood getint bos, kwam van drie zijden naar voren, terwijl aan de vierde zijde een dal lag, waarachter in de verte een tweede heuvel oprees.

Op de heuvel stonden het huis voor de veeteelt-brigade en de bedrijfsgebouwen, en de ruimte daaromheen was in omheinde weiden onderverdeeld.

Naar drie richtingen liepen door het vee plat getreden paden. Op de paardenweide graasde Walentina's dikbui-kige merrie, en dit verheugde Awdotja: Waljoesjka was er dus!

Als eerste kwam haar de kalverenhoedster Doesja te-gemoet.

„Awdotja Tichonowna! Meisjes, meisjes, onze Doenja is aangekomen!”

De meisjes kwamen het huis uitlopen en bestormden Awdotja met vragen.

„Mogen we je feliciteren, Doenja?”

„Ben je opgenomen?”

„Heb je een nieuwe separator meegebracht?”

„Hoe staat het met de graanoogst?”

„Heb je mijn moeder gesproken?”

„Feliciteer me maar, meisjes, met de grote feestdag in mijn leven!” antwoordde Awdotja.

Nadat ze de gelukwensen in ontvangst genomen had, beantwoordde ze de overige vragen.

„Een separator heb ik meegebracht. In de kolchos gaat alles van een leien dakje, alle rogge is op oppers gezet, het inhalen van de tarwe loopt vandaag af, de haver staat nog en is zo zwaar en mooi, dat je er niet genoeg van krijgt er naar te kijken. Je moeder heb ik gesproken. Hier is een pakje voor je. Ze heeft me gezegd, dat ik er voor zorgen moest, dat je 's avonds niet aan de boemel gaat, alleen op Zondag.”

Katjoesjka en Doenjasjka, alle twee in turnbroekjes, verbrand en kerngezond, vielen haar om de hals. Ksjoesja nam de kleine Koezjma in haar armen. Hij lachte, en van alle kanten werden er handen naar hem uitgestoken. Hij was het troetelkind van de hele brigade.

„Wij hebben gasten: Walentina en Andrej Petrowitsj”, zei Ksjoesja.

Nauwelijks was Awdotja van de wagen geklommen of het werk stroomde op haar af. Walentina en Andrej ontdekten ze bij de omheining voor de stieren. In een wit hemd en met opgestroopte mouwen spijkerde Andrej de dwarsbalken van de poort vast. Walentina stond naast hem en commandeerde: „Hoger! Nog hoger! Zo is het goed!” Ze draaide zich om en zag Awdotja: „Doenjasjka is gekomen!” Zij kusten elkaar.

„Eindelijk heb je de weg naar ons gevonden, Andrej Petrowitsj!”

„Ik wilde al lang naar Aljosja's heuvel! Al heel lang schildert Walentina mij die in de schoonste en verleidelijkste kleuren af, maar ik kon me niet vrijmaken! Toevallig waren we vanavond alle twee vrij, daarom zijn we besloten hier wat uit te rusten.”

„En Waljoesjka heeft jou dadelijk een hamer in handen gegeven?”

Het geneerde Awdotja dat de districts-partijsecretaris de balken van de poort repareerde.

Andrej lachte: „Maar, Awdotja Tichonowna! Daar heb ik veel plezier in! Als ik geen districts-partijsecretaris was geworden, had ik timmerman willen zijn!”

„Dat is Sirotinka zeker weer geweest, die de balken heeft losgerukt!”

„Juist!” antwoordde Andrej vergenoegd. „Katjoesja was paddenstoelen gaan zoeken. Hij heeft naar haar verlangd en alles om zich heen kort en klein geslagen!”

Toen de helft van de zonnenschijf achter het donker geworden bos verdwenen was, kwam de hele bevolking van Aljosja's heuvel naar buiten om de kudden op te wachten.

Dit bijzonder mooie gebruik was hier tot een vaste traditie geworden. Alles, wat de veefokkers gepresteerd

hadden, trok voor hun ogen voorbij, en er bestond geen groter vreugde voor de bewoners dan er gezamenlijk naar te kijken. Dan vielen alle beuzelingen weg — ruzietjes, onenigheden, moeilijkheden . . . en zagen ze alleen de hoofdzaak — de gemeenschappelijke vreugde en trots over hun werk, de wederzijdse achting voor wat tot stand gebracht was.

Vanaf de heuvel gezien leek de wei, die aan drie zijden door bos omgeven en aan de vierde door een ravijn begrensd was, op een smaragden schaal. Tussen de gekartelde toppen van de groene lanen vergloeide het avondrood. In de door de regen en de eerste nachtvorsten*gezuiverde lucht sidderde niet één stofje. De pracht van de herfst stak wonderlijk af bij het lenteachtige groen, zoals dat alleen te vinden is op de hellingen in Noordelijke streken, in de jaren dat er veel zon is. De weerschijn van het avondrood verleende alles een warme, rosige tint. De grijze, platgetrapte open plek aan de voet van de heuvel, waarop de drie paden samenkwamen, was donker en week als de handpalm van een mens.

De grote zwerfkei op de heuvel schitterde, als ontwaakte hij tot leven. Awdotja ging op die steen zitten. Wasili ging naast haar op de grond zitten. De meisjes maakten het zich gemakkelijk in het gras. Zij droegen kransen van lijsterbessen en halskettingen van rozebotfels, naar de mode van Aljosja's heuvel.

Walentina zat naast haar man. Zij had lang naar hem verlangd en vlijde zich, ondanks de aanwezigheid van vreemden, met haar schouder tegen hem aan en streelde zijn handen, zijn haar en zijn wenkbrauwen, zodat hij begon te glimlachen.

Hij zei: „Ach, Walenjka, kan de Krim, kan het Zuiden nu halen bij zo'n zomerse Septemberdag in Oegreen? Waar vind je in de herfst nog zulk sappig groen, zulke kleuren en zo'n heerlijke atmosfeer?”

„Ja, niet waar?” antwoordde Walentina, die blij was,

dat ze het, als altijd, eens waren. „Je zou kunnen denken, dat herfst en lente elkaar hier de hand reiken. Maar dan moet je zo dadelijk kijken, als de kudden thuis komen. Als er iets is, dat mij hindert, of ik ben zwaarmoedig, dan rij ik opzettelijk hierheen om de thuis komende kudden op te wachten. Maar je zult het dadelijk zelf zien!”

De kudden zijn vandaag wat laat”, zei Awdotja een beetje ongerust. „Ze zijn er nog niet, en de zon is al achter de grote pijnboom verdwenen.”

Ze ging op de steen staan om verder te kunnen zien. Iedere keer, als de kudden thuis kwamen, voelde ze een lichte opwinding, zoals een regisseur voor het begin van een voorstelling. Vanavond voelde ze die opwinding sterker dan gewoonlijk, omdat Walentina, Andrej en Wasili er bij waren. Zij wilde laten zien, hoe mooi en onberispelijk haar bedrijf was. Met de hand boven de ogen tuurde zij gespannen in de verte. Van beneden af zag je duidelijk haar gebruinde hals en de ronde, rozige kin, die even trilde door een glimlach.

„Zij komen! Rogatsj zie ik al!” riep zij.

Op de naburige heuvel verscheen de kleine ronde kop met de reusachtige, gedraaide hoorns van de ram Rogatsj. De kop kwam huppelend nader, alsof hij uit de bodem oprees. Een ogenblik later liep de ram tegen de hoogte op en bleef in een schilderachtige houding staan om rond te kijken. Nadat hij zich er van overtuigd had, dat er geen gevaar dreigde, gaf hij de kudde een signaal, sprong elegant over een greppel en draafde de helling af. Het duurde niet lang of de schapen drongen de inzinking binnen als wriemelende, witte vlokken, vulden die met hun haastig gedrang en verbraken de stilte met hun veelstemmig geblaas.

„Lieve hemel, wat maken die een leven!” merkte Doesja verachtelijk op. „Het lijkt het laatste oordeel well! Wat een malle beesten! Geef mij dan maar liever mijn kalveren!”

„Nee, ook de schapen zijn lief!” sprak Awdotja haar tegen.

Tevredenheid, geruststelling, zorg, vreugde, verwachting, dat alles sprak uit haar gezicht, dat alles gleed over haar trekken, zoals wolken langs de hemel glijden, zonder het blauw te bederven, maar het juist beter doen uitkomen.

„Kijk, kijk eens! Grootmoeder Wasilisa met tweelinglammetjes!”

De kleine, verschrompelde, glimlachende Wasilisa sloot de stoet. Zij liep zo licht, alsof de weg, die ze gegaan was, en de last, die ze droeg, haar niet konden vermoeien. Zij droeg de twee pas geboren lammetjes in haar schort. De witte kopjes met de domme, zwarte kraal-oogjes staken onbewegelijk als uit hout gesneden aan beide kanten uit. Naast Wasilisa trippelde nerveus het moederschaap. Het bleef vlak bij haar, boog de kop naar haar toe en liep haar in de weg. Toen Wasilisa dichterbij kwam, gingen allen om haar heen staan.

„Ach, wat zijn ze lief!” riep Awdotja. Zij nam de lammeren in haar armen.

Volgens de vaste gewoonte brachten de herders na de begroeting aan Awdotja en de anderen verslag uit, over wat er die dag gebeurd was. Grootmoeder Wasilisa bleef ook bij Awdotja staan en meldde op haar manier: „Zie je, Doenjasjka, sedert vanmorgen hadden Alexasjka en ik opgemerkt, dat Lipka niet helemaal gewoon was. Nu, toen heb ik haar in mijn buurt gehouden. Tegen de middag zag ik, dat zij van tijd tot tijd ging liggen. Toen ben ik met haar in een bosje gegaan, en daar heeft ze eerst een ram geworpen en daarna een ooi. Kroesharige, sneeuw witte schaapjes van zuiver ras!”

„Daar komen mijn lievelingen!” riep de kalverhoedster Doesja en stond op. Het ogenblik voor haar solo-nummer in het algemene koor was aangebroken. Zij trok haar hoofddoek recht en liep op de rand van de helling

toe. Welgevormd en bevallig, de ogen toegeknepen en het hoofd in de nek geworpen stond ze aan de rand van het heuveltje, terwijl de wind haar ietwat voorovergebogen gestalte in haar kleren aftekende. Al gauw vertoonden zich de grootorige kalverkoppen. In het linker-oor van ieder kalfje glinsterde iets: een blikken plaatje met een nummer.

Doesja bekeek haar pupillen met zorg. Waren ze werkelijk zo mooi, als het haar toescheen? Liepen ze opgewekt? Had niet een zijn oormerk verloren? Stelden de toeschouwers wel de pracht, de orde en de glanzende huid van haar kwekelingen op prijs?

Het eerste kalfje, een dikkertje met een rosige snoet en een glanzend zwart vel, liep de helling op.

„Kijk, kijk, Andrej! Dat is Darotsjka, waarvan ik je verteld heb!” zei Walentina ijverig. „Zij is de dochter van Sirotinka en Doemka. Zij heeft een bijzondere verpleging en dieet. Met haar en nog een paar anderen is Doenja begonnen een nieuwe kudde te kweken. En die daar is Oezor, Oeral's zoon, een kleinkind van Sirotinka. Ook een kweekproduct van Doenja.”

Walentina nam het stierkalfje bij de oren en trok het naar zich toe. Oezor, Oeral's zoon, voelde zich beledigd en schopte van zich af. De kalveren omringden Doesja, knabbelden aan haar schort en likten haar handen. Trots stond ze tussen hen een weerde ze af.

Van verre hoorde je het melodieuze geluid van een hoorn. Maar de koeien waren nog niet te zien. In plaats daarvan galoppeerde een kudde veulens van achter de haag te voorschijn.

„Daar zijn ze, de sienaden van onze bergweide!” Sergeant-Serjosja ging de veulens tegemoet.

Stralend draaide Awdotja zich naar Andrej om. Zij wilde, dat hij de kudden zou prijzen. Hij begreep haar blik en zei: „Doenja, je bent een juweel! Dat heb ik altijd gezegd!”

„Prijs haar niet te veel, anders wordt ze nog verwaand!” lachte Wasili.

Hij zat op de heuvel, en zijn donkere ogen staarden onbegrijpelijk hardnekkig in de verte, naar iets achter de rand van het bos. Hij merkte maar half, wat er om hem heen gebeurde. Met al zijn zinnen nam hij de heerlijkheid om zich heen in zich op en verheugde er zich met de anderen over, maar zijn gedachten vlogen de toekomst tegemoet. Vanaf de heuvel zag hij ver weg de helle strepen van de velden, die nu nog aan Jong Zaad behoorden, zocht met zijn ogen de grenzen van de toekomstige, grote kolchos en wilde, opgewekt maar niet tevreden over hun vredige stemming van nu, zijn vrienden vol trots en uitdaging over de toekomst spreken: Dit is nog niets in vergelijking met wat komt! Dan wordt het pas echt mooi!

Alsof Streltsov zijn gedachten geraden had, zei hij: „Wat hier binnen twee jaar te zien zal zijn... daar zul je versteld van staan! Als de kolchozen samengesmolten zijn, is er alle reden om het vruchtgebruik van Aljosja's heuvel voor goed te vragen en niet maar tijdelijk. Anders blijft er een klein stukje staats-eigendom ingesloten midden in de kolchos!”

„Dat is een goede gedachte!” antwoordde Wasili. „We kunnen nu al de eerste stappen doen!”

Achter het bos klonk een dof gebrul.

„Sirotinka komt!” riep Awdotja zenuwachtig. „Gauw, Katjoesja, vlieg naar hem toe, anders brult hij zich hees!”

Katjoesja ging de stieren tegemoet, die plomp lopend bij de bocht van het pad te voorschijn kwamen. De hoorn klonk nu dichtbij.

„De onzen, de onzen!” Ksjoesja huppelde van het ene been op het andere, en de melkmeisjes stonden op.

Als eerste verscheen de koeherder Wolodja. Als altijd keerde hij in stramme houding en met een waardige uit-

drukking op zijn gezicht terug en liep met lichte passen voor de kudde uit. Hij droeg een oranje sporthemd, dat voortreffelijk bij zijn gebruide huid kleurde. Tussen zijn gordel stak als altijd een boek. Hij wist, dat alle meisjes van Aljosja's heuvel naar hem keken en deed moeite er zo kranig mogelijk uit te zien. Hij wierp het hoofd in de nek en blies op de groenachtige gepolijste hoorn, die de oude Mefodi hem cadeau gegeven had.

Achter Wolodja, aan de kop van de kudde, liep majestiteitselijk Tsjernjawka. In een elegant wiegelende gang volgden haar de andere koeien om de bocht. Gelijk van kleur, met zwarte en witte vlekken, zwaar van het voer en van de melk, kwamen ze gewichtig aangesjokt, zeer bewust allemaal van hun eigen waarde. Zij loeiden lang en gerekt.

„Zij begroeten ons! verklaarde Awdotja.

Haar gebruid gezicht met de grote, door rimpeltjes omgeven ogen en haar door de zon gebleekte wenkbrauwen, straalde in een zo overvloeiende vreugde, dat ze geheel en al in haar omgeving scheen op te gaan. Onvermoeibaar klonk de hoorn van Wolodja en knalde de zweep van de herdersjongen, de vlasblonde, blauwogige Slawka. Ook hij wist, dat alle blikken op hem gericht waren en speelde de brani, vermetel knallend met zijn zweep, terwijl hij schreeuwde tegen de koeien: „Hé daar, wat moet dat? Waar ga je heen? Ik zal je tracteren!”

Bij Awdotja aangekomen nam Wolodja een straffe houding aan en meldde militair: „Kameraad leidster van de boerderij! Sta mij toe U te melden, dat de kudde in de grootste orde is teruggekeerd. Incidenten zijn er niet te melden, alleen de U bekende koe Goeljona is van de kudde afgedwaald en heeft regelrecht een boekweitveld geattaqueerd. Deze ordeverstoring is door de herdersjongen Wjatjeslaw Orlow bijtijds ontdekt en geliquideerd. Ik verzoek U hem te willen onderscheiden met een extra portie paddenstoelenpiroggen! De weide achter de ber-

kenhaag is afgegrasd. Morgen breng ik de kudde, met uw toestemming, naar de eerste weide bij het Hazendal."

Op het rotsblok zittend luisterde Awdotja glimlachend toe.

„Wolodja, hoe is het met de uier van Doemka?" vroeg zij.

„De uier is genezen. Wij laten haar heel voorzichtig grazen en staan haar niet toe in het kreupelhout en de struiken gaan. Daar komt zij overigens zelf aan!"

Doemka verscheen als laatste. Haar reusachtige uier hinderde haar bij het lopen. Zij schreed zelfverzekerd op Awdotja toe en stak haar de snuit toe en loeide kort om haar dagelijkse lekkernij op te eisen. Awdotja gaf haar brood met zout. Zij at het op, leek even na te denken en loeide nog een keer. Zij vroeg om meer.

„Ik heb niets meer, Doemka, ik heb niets meer, schoonheid!" En als bewijs hield Awdotja de koe haar lege handen voor.

Doemka likte voor alle zekerheid Awdotja's handen af, bleef nog even staan, maakte dan moeizaam rechtsomkeert en verdween sjokkend onder het afdak.

„Waarom voel je je hier zo goed?" vroeg Walentina zacht, als sprak ze met zichzelf. „Waar komt die vrede en dit geluk vandaan? Komt dit misschien door het bos, de hemel en de kudde? Of doordat de dit alles met onze eigen handen geschapen hebben? Nee... niet alleen daarom! Ik stelde me een ogenblik voor, dat alles hier niet ons gemeenschappelijk, maar bijvoorbeeld alleen maar mijn persoonlijk eigendom zou zijn. Hoe ellendig is het, dit ook maar één ogenblik te onderstellen! Onmiddellijk zou alle schoonheid in elkaar storten! In haar plaats zouden toorn en gerechtvaardigde opstandigheid aan de éne en vrees en hebzucht aan de andere kant verschijnen. En rondom zou er geen geluk, geen vrede en geen eensgezindheid meer bestaan! Heel de betovering van Aljosja's heuvel zou verbroken zijn!"

„Ik ben blij, dat je me hier gebracht hebt! Vrede en gelukkige arbeid!... Ik zou hier nooit meer vandaan willen!...”

Maar, in haar gedachten verdiept, luisterde Walentina niet naar haar man.

De zon stond al heel laag, haar rozige weerschijn verdichtte zich tot een vlamvend rood. Aan de verre hemel hingen, goud en purper gekleurd, onbeweeglijke wolken. Alle weiden rondom Aljosja's heuvel wemelden van het teruggekeerde vee.

De veulens kwamen van de drinkplaats aangesprongen. De lammeren verdrongen zich om de voedertroggen. De melksters gingen met hun emmers rammelend op hun melkstoeltjes zitten, terwijl de koeien naar hun goedmoedige en vredige snuiten toekeerden.

Wasilisa maakte een nest voor de pas geboren lammetjes, terwijl het moederschaap afwachtend en vol vertrouwen toekeek.

De bosjes bewogen licht. Een vogeltje zong langgerekt een avondlied. Alles ademde vertrouwen, schoonheid, eendracht en vreugde, geboren uit vruchtdragende arbeid.

Awdotja daalde in de dalkom af, waar de eerste stralen melk al op de bodems van de emmers spetterden, waar Darotsjka, door de wil van de mens geschapen, haar rozige muil in de blauwe rivier doopte, waar de kleine Doenjasjka zich lachend van de vlonder voorover boog en onvermoeid probeerde met haar handjes het eerste sterretje te vangen, dat sidderend op het rimpelig oppervlak van het water zwom.

PERSONENLIJST

bij

O O G S T

door

GALINA NIKOLAJEWA

ALPHABETISCH NAAR DE MEEST GEBRUIKTE NAAM

- ALEXEJ AFANASJEWITSJ BERJOSOW of ALJOSJA BRIGADIER, kleinzoon van Wasilisa.
- ANDREJ PETROWITSJ STRELTOW, districtspartijsecretaris.
- AWDOTJA TICHONOWNA, ook DOENJA, vrouw van Wasili.
- BOEJANOW MICHAÏL OSSIPOWITSJ, electricien.
- BORTNIKOW: zie KOEJZMITSJ, PJOTR of WASILI.
- FROSJA of JEFROSINJA BLINOWA, jeugdig lid van de kolchos.
- JASNEW PIMEN IWANOWITSJ, brigadier.
- KOEJZMA WASILJEWITSJ BORTNIKOW, vader van Wasili, getrouwd met Stepanida.
- LENA of JELENA STEPANOWNA, onderwijzeres.
- LJOEBAWA, LJOEBA of LJOEBOW TROFIMOWNA BOLSJAKOWA, brigadeleidster, oorlogsweduwe.
- MATWEJEWITSJ, brigadier.
- MEFODI of MEFODJITSJ, waker.
- NASTJA of NASTASJA OGÓRODNIKOWA, vooraanstaande tractoriste.
- PAWEL of PAWKA KONOPATOW, dronkaard, lid van de kolchos en mollenvanger.
- PETROWITSJ: zie ANDREJ.
- PJOTR KOEJZMITSJ BORTNIKOW, ook PETRO of PETROENJKA, broer van Wasili, zoon van Stepanida en Koesjmitsj.
- POLJOECHA of PELAGEJA KONOPATOWA, vrouw van Pawel.
- PRASKOWJA PETROWNA, moeder van Awdotja.
- STEPAN NIKITITSJ MOCHOW, ook STJOPA, tractorist, later mecanicien, korte tijd getrouwd met Awdotja.
- STEPANIDA of STJESJA, vrouw van Koezjma Bortnikow, stiefmoeder van Wasili.

STRELTOW: zie ANDREJ.

„TANJA-DE-DAME“, TATJANA XENOFONTOWNA, moeder van Frosja.

TATJANA GRIBOWA, jeugdig lid van de kolchos, brigadeleidster, nicht van Awdotja.

WALENTINA ALEXEJEWNA NILOWA, vrouw van Andrej, agronoom.

WASILI KOEJMITSIJ BORTNIKOW, ook WASENJKA, voorzitter van de kolchos.

WASILISA MICHAILOWNA of GROOTMOEDER WASILISA, grootmoeder van

WALENTINA en ALEXEJ, leidster van de schapenfokkerij.

XENOFONTOWNA, zie „Tanja-de-dame“.

INHOUD

EERSTE DEEL

I DRIE MENSEN	9
II OCHTEND	24
III DE STROPPIEN	44
IV HAGEDISJE	67
V THUIS	100
VI DE KLAAGFLUIT	122
VII MEER WAARD DAN DUIZENDEN	141
VIII IN STEPANS HUIS	173
IX BOEKWEITKOEKJES	187
X NA HET FEBRUARI-PLENUM	197
XI DE DRAACKRACHTIGE GOLF	249

TWEEDE DEEL

I „BELANGRIJK VOOR ONZE KOLCHOS”	283
II TEMPO	317
III VOORJAAR	351
IV DE HEUVEL VAN FROSJA	364
V DE KOERS	382
VI DE ULTRA-VROEGE ROGGE	393
VII DE OOGST	415

DERDE DEEL

I OUDE WIJN IN NIEUWE ZAKKEN	453
II OVERSTAPPEN	480
III KLAAR VOOR DE START	506
IV DE METAALMANNEN	535
V GRAAN EN IJZER	580
VI OP DE HOOGSTE VERSNELLING	614
VII OP ALJOSJA'S HEUVEL	648

37

36